

GMM

REVILJA GLASBENE Mladine SLOVENIJE 78/79/ŠT1

KURT PAHLEN

11363343

1

ZAKLADNICA GLASBENIH OBLIK

Letos smo iz prevodne literature za drugo stran revije GM izbrali poglavje o glasbenih oblikah iz knjige avstrijskega muzikologa Kurta Pahlena z naslovom **POSLUŠAM IN RAZUMEM GLASBO**. Knjigo je prevedel Primož Kuret, izšla pa bo prihodnje leto pri založbi DDU Univerzum v Ljubljani.

Eden najbolj znanih srednjeveških minnesängerjev je bil južnotirolski vitez Oswald von Wolkenstein (1376–8 do 1445), ki je prepeval v desetih jezikih, med drugim tudi v slovenskem.

V prejšnjih poglavjih smo ugotovili, kaj pomeni motiv, tema in melodija, kaj so večglasje, harmonija in ritem, zdaj pa se lotimo glasbenega nauka o oblikah. Pričnimo z najbolj enostavno, z drobno ljudsko pesmijo.

KANON IN MINNESANG

Tudi v preprosti ljudski pesmi imamo lahko opravka z dvema ali tremi melodijami. Obstaja pa oblika, ki obdeluje le eno samo melodijo, to je kanon. Že v šoli smo ga peli. Nekateri prično, drugi vpadejo pozneje. Lahko bi rekli, da je to samo igralkanje. Pogosto je res igra, večkrat tudi

za šalo, za preganjanja časa. Toda kdor zna zares peti kanon, ima izredno glasbeno osnovo za razumevanje tudi težjih stvari. V Bachovi rojstni hiši je sodilo prepevanje kanonov k „zabavam za mizo“ na koncu skupnega obeda so vsi skupaj peli kanon, včasih tudi čisto novega. Morda niti niso bili tako preprosti, kot jih prepevamo danes v šolah.

Kanon je pesemska oblika, zgrajena v glavnem na kratki melodiji. Le-ta dobi svoj mik s tem, da glasbilo ali glasovi, ki so soudeleženi, ne začnejo hkrati, marveč nekateri prej, drugi pozneje. Seveda v natančnih razmikih; če tega ne bi bilo, ne bi prišlo ob nastopu drugega glasila do zaželenega zvoka. Namesto zvoka bi lahko pravzaprav uporabili drugo besedo. „Harmoni-

nija“ ni čisto prava, saj o akordih ni govora. Ob tem rabimo za akord vedno najmanj tri tone, naš kanon pa poteka doslej v dveh glasovih. Ker obe melodiji tečeta v horizontalnem spevu, pride do hkratnega poteka dveh melodičnih linij po pravilih kontrapunkta. Potemtakem smo s kanonom na področju večglasja.

Opišimo postopek še enkrat: pri kanonu poje en glas ali igra eno glasbilo določeno melodijo; po nekem številu tonov začne peti drugi glas. Le-ta seveda ne začne peti tam, kjer je v tistem trenutku prvi glas, marveč na začetku melodije. Tako nastane dvoglasje, saj prvi in drugi glas zaradi časovne premaknitve ne pojeta istega, ampak sta postala glas in nasprotni glas. Zelo pogosti so tri in štiriglasni kanoni. Tudi tu prične, enako kot smo opisali pri dvoglasnem kanonu, po določenem času peti tretji in špet po nadaljnjem presledku četrti glas. Tako nastane prava polifonija ali večglasje – kar je prav zabavno. Iz enega kanona lahko naredimo prepevanje za več udeležencev, saj je kanon „neskončen“. Na koncu ga lahko začnemo prepevati spet od začetka. Če je štiriglasen (kar pride v skladbi do izraza), vskoči lahko peti glas kot bi bil drugi, po prvem, ki je v resnici že četrti itd. In vedno začne v istem razmiku nov glas...

Kanon je ena izmed najstarejših glasbenih oblik in je angleškega izvora, podatki o njem segajo v leto 1230. Vendar je bil že takrat tako razvit, da smemo sklepati na dosti višjo starost.

Izmed evropskih glasbenih oblik umetne glasbe ni nobene starejše od kánona, če mislimo na večglasno ali harmonsko glasbo. Le pesem trubadurjev in minnesaengerjev je starejša. Vendar je bila to le ena in edina melodija, ki je bila zelo blizu ljudski pesmi. Tudi v temi je bila ta pesem dokaj sorodna ljudski pesmi: poznamo te vrste ljubezenske pesmi, plesne pesmi, pomladne pesmi. K minnesangu so sodila tudi glasbila: harfa, lira in fidel. Ali so igrali k pesmim spremljavo ali pa le melodijo, ne vemo natančno.

Tu srečamo tudi predhodnike naših godal, „fidel“, katerega ime izhaja iz besede fidula (starovisokononemsko, lat. vitula); pozneje je končal v družini lir in viole da gamba, predhodnic današnjih godal. Brez preproste, ljudsko oblikovane melodije trubadurjev, kánon ne bi bil mogel nastati, kajti melodije, ki so členjene v fraze, lahko le tako oblikujemo. V pesmi minnesaengerjev in v kánonu so prvič nastopile v Evropi členjene, po simetriji težeče melodije. Pesmi iz leta 1000 n.št. moramo – kljub možnosti določene spremljave – označiti kot „dvoglasne“. Kánon sodi prav k začetkom večglasne glasbe in je zato napreden zgled zanjo

Starejše oblike (imenujejo se organum, faux bourdon itd.) naj le omenimo, ne da bi jih natančno opisovali, saj imajo danes pomen le za muzikologe; sestavljene so lahko iz dveh zelo primitivnih melodičnih linij, ki se ovijata druga okrog druge, ali iz d olgega držanega tona, na katerega se ovija kar najbolj preprosta melodija; pa tudi iz skoraj avtomatičnega vzporednega gibanja dveh ali treh linij.

MOTET IN MADRIGAL

Nekoliko več naj povemo o MOTETU in MADRIGALU, ki sta zrasla iz večglasne glasbe in sta se v poznem srednjem veku izredno visoko razvila. Najbolj zgodnje motete poznamo iz omenjene pariške šole 13. stoletja, ki jo zastopata velika mojstra Leoninus in Perotinus. Tu je bil motet „stara“, torej gregorijanska fraza, okrog nje pa sta se ovijala navadno dva nasprotna glasova: vokalni ali instrumentalni.

Za razloček od minnesanga in kanona je motet duhovna glasbena oblika, kar je ostala v bistvenih potezah tudi med nizozemskim razcvetom polifonije v 15. in 16. stoletju. Veliki mojstri so Dufay, Ockeghem, Josquin des Pres, Sweelinck, Orlando di Lasso – čeprav je prav v tem času začela prevladovati posvetna glasba nad cerkveno. Čas italijanske renesanse je motete še bolj razvil. Poslej razumemo pod tem imenom že različne oblike: spremljane skladbe in skladbe a-cappella, duhovna in posvetna dela, v latinskem ali ljudskem jeziku.

Tako se sreča motet pogosto z madrigalom, ki so ga v času velikih pesnikov Danteja, Petrarce in Bocaccia večglasno peli kot ljubezensko pesem, predvsem v Italiji, pa tudi v Angliji in drugod po Evropi. Na vrhu je bil madrigal petroglasen in so ga peli a-cappella, znane pa so tudi druge njegove oblike. Danes se komorni zbori radi vračajo k madrigalom, saj so bili njihovi skladatelji genialni mojstri, n.pr. Francesco Landini, Jacopo di Bologna, Giovanni da Cascia v 14. stoletju; Willaert, Arcadelt, Marenzio, Lasso, Monteverdi in mnogi drugi – tako, denimo, genialni knez Venosa z nenavadno „modernimi“ harmonijami v 16. stoletju – ter Dowland, Morley in Gibbons v Angliji.

Nato pa je začela večglasna umetnost propadati, na njeno mesto je stopila nova, enoglasna, z akordi spremljana, iz harmonskega občutka zrasla melodija. Tako je nastala PESEM – ki so jo pozneje razvili do viška klasiki in romantiki – in rodila se je bila OPERA.

Nadaljevanje prihodnjik

Revija „Glasbena mladina“ je zakoračila v deveto leto izhajanja. Približno 18.000 naročnikov nas bo razveselila z osmimi številkami. Upamo, da bo prinašala nove ideje, ki bodo vzbujala razmišljanja in omogočala poglobitev našega znanja na glasbenem področju, in da bomo napotke, ki jih bo vsebovala, koristno uporabili pri organizaciji in delovanju Glasbene mladine Slovenije.

Obdobje, ki je pred nami, je za člane GMS zelo aktualno. Pred nami je X. kongres ZSMS, kongres ZSMJ, kongres Mednarodne federacije Glasbene mladine (FIJM), v letu 1979 praznujemo 10-letnico GMS in 25-letnico GMJ.

X. kongres ZSMS, ki bo oktobra v Novi Gorici, bo ocenil prehojeno pot slovenske mladinske organizacije, ki letos slavi petintrideset let svojega delovanja. Posebna pozornost bo posvečena seveda zadnjemu štiriletnemu obdobju. Kongresne ocene so za Glasbena mladino Slovenije zelo aktualne, saj se bodo nanašale tudi na kolektivno članstvo družbenih organizacij in društev v ZSMS. Gre torej za vprašanja, kako in koliko smo skupaj dosegli idejno, programsko in akcijsko enotnost vseh organiziranih mladinskih aktivnosti, koliko je Glasbena mladina prispevala v mesecih mladinskih dejavnosti, koliko je sooblikovala politiko ZSMS predvsem na kulturnem področju in ne nazadnje, kako so se skupaj dogovorjena stališča uveljavljala v Glasbeni mladini.

Za sledeče obdobje, ki bo potekalo tudi v znamenju 10-letnice GMS in 25-letnice GMJ, smo si seveda zastavili nove cilje. Poleg stalnih nalog, torej povečanje števila članov v OO GMS, občinskih društev GM in siceršnje organizacijske razvejanosti, bo največji del posvečen vsebini. Torej glasbeni vzgoji mladih, komornim koncertom, simfoničnim matinejam, klubom, kvizom itd. Revija GM bo s 7 prešla na rednih 8 številkih. Pripravili bomo vse po trebno za naslednji glasbeni tabor. Upamo, da bo koncertni program, ki je že izdan, realiziran v večji meri kot prejšnja leta. Storili bomo vse, da bi navedena jubileja praznovali kar najbolj delavno in ob novih uspehih.

Pred nami je tudi pomembna preizkušnja na mednarodnem področju. V Zagrebu in Dubrovniku bo potekal kongres Mednarodne federacije Glasbene mladine (FIJM). Glasbena mladina Slovenije bo dala svoj prispevek k uspešnemu organizacijskem u poteku in si seveda v ok viru GMJ prizadevala, da se znotraj mednarodne federacije GM uveljavi enakopravno mednarodno sodelovanje, ter da se dejavnost, ki jo razvija Glasbena mladina, uveljavi tudi v deželah tretjega sveta. **BORIS BAVDEK** predsednik Glasbene mladine Slovenije

UREDNIKOVA BESEDA

Spoštovani bralci, počitnice so mimo in korajžno smo zakoračili v novo šolsko leto, ki vam ga bomo spet skušali obogatiti z vsem, kar prinaša naša revija. Razumljivo je, da veljajo naši poglavni napori v začetku letnika nakladi in novim naročnikom in zato bo tudi v temle pismu govora predvsem o tem.

Najbolj nevhvalna naloga je kupovati mačka v žaklju. In prav to je storila velika večina naših bralcev, ki so v septembru že potrdili naročila za letošnji letnik revije GM. Tolikšno vaše zaupanje, dragi bralci, ki, o tem ne dvomimo, izvira iz dosedanje priljubljenosti revije, pa nam je naložilo še toliko večjo odgovornost, da bo revija vsaj takšna kot lansko leto, če ne še boljše. Zato smo se še posebej potrudili in čeprav se dobro blago samo hvali, ne moremo mimo ugotovitve, da se nam je prva številka zelo posrečila. Posrečila v tem smislu, da zares odraža vsebinsko in oblikovno naravnost letošnjega letnika, da je pestra, bogata in zanimiva, da izčrpno zajema glasbeno dogajanje v poletnih mesecih in da služi tudi animatorskim ciljem Glasbene mladine Slovenije. Toda to je samo občutek uredništva, ki je sledilo usmeritvi temeljne vsebinske zasnove in nekaterim dragocenim pobudam iz strokovnih ocen minulega letnika. Prepričani pa smo, da še nismo zadovoljili vseh interesov, bodisi da ni šlo iz objektivnih razlogov (pomanjkanje prostora, sodelavcev itd.), bodisi da za vse, kar vas zanima z glasbenega področja, le ne vemo. Zato nam bo vaše sodelovanje pri vsebinski usmeritvi revije nadvse dragoceno in se zanj toplo priporočamo.

Čeprav nas nenehno pesti pomanjkanje prostora, pa ga je letos vendarle več: izdali bomo kar osem številkih, od tega eno, kot vsa leta, tematsko. Povečanje naročnine gre tedaj na račun ene številke več in ni podražitev. Glede na to, da je povečanje obsega izhajanja bilo in je še naš skupni cilj, pa sem prepričan, da naročnina pri doseganju tega cilja sploh ni nobena ovira.

V upanju, da je prva številka upravičila vaše zaupanje in da bodo potem, ko jo boste dobili v roke, še kje desetkrat povečali število naročnikov kot je to storila gimnazija Ivan Cankar v Ljubljani (od 16 na 160!), vas lepo pozdravlja

VAŠ UREDNIK

GM
REVILJA GLASBENE MLADINE SLOVENIJE
78/79/81/28.9.78./L.9

FOTO: LADO JAKŠA

Naslov uredništva:

Revija „GM“, Krekov trg 2/11, 61000 Ljubljana, telefon 322-367. Račun pri S D K Ljubljana, 50101-678-49 381. Izide osemkrat v šolskem letu, celoletna naročnina je 30 din, cena posameznega izvoda 4 din.

Uredniški odbor:

Miloš Bašin (tehnični urednik in oblikovalec), Urška Čop, Lado Jakša, Primož Kuret (glavni urednik), Igor Longyka (odgovorni urednik), Milja Longyka (lektorica), Kaja Šivic (resorna urednica), Bor Turel in Metka Zupančič.

Uredniški svet:

Sonja Cigan (GMS), Tone Lotrič (ZKOS), Silvester Mihečič (GMS), Jože Stabej (DGU) — predsednik, Dane Škerl (DSS), Mirko Vaupotič (ZSMS), Dušan Vodišek (ZDGPS) in delegacija uredništva (glavni, odgovorni in resorni uredniki).

Revijo GM izdaja Glasbena mladina Slovenije. Grafično pripravo izdeluje Dolenjski list v Novem mestu, tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Revija je oproščena temeljnega davka od prometa proizvedov po sk lepu republiškega sekretariata za informacije 412-1-72, z dne 22. oktobra 1973. Sofinancirata jo kulturna skupnost Slovenije in izobraževalna skupnost Slovenije.

PROGRAM KONCERTOV Glasbene mladine Slovenije za sezono 1978/79 je že natisnjen. Vsebuje 80 naslovov koncertnih prireditev za mladino, ki so razdeljeni na one za najmlajše (predšolsko in osnovnošolsko mladino) in druge za srednješolce in študente, za mladino v organizacijah združenega dela in domovih, za mlade v krajevnih skupnostih in za one v JLA. Program vključuje še predavanja, komorne koncertne abonmaje in simfonične matinee. Na približno 30 00 naslovov so bili ti programi že poslani, vsi, ki pa se zanje še zanimate in jih pomotoma niste prejeli, jih lahko dobite brezplačno na GMS, Ljubljana, Krekov trg 2.

V **RADOVLJICI** se pripravljajo na reorganizacijo in ponovno ožvitev delovanja Glasbene mladine. Ustanovljen je iniciativni odbor, ki deluje pri občinski konferenci Zveze socialistične mladine. Prvi sestanek pa je že pokazal, da je edino organizirana oblika delovanja Glasbene mladine v Radovljici sprejemljiva in za mlade v celni občini nujna.

V **TOLMINU** pripravljajo ustanovitev občinskega društva Glasbene mladine. Odločili so se, da nadaljujejo v obliki organiziranega gibanja Glasbene mladine za celoten občinski prostor tolminskega. Posebna komisija za Glasbeno mladino bo odslej delovala v okviru tamkajšnje Zveze kulturnih organizacij.

Glasbena mladina Slovenije je ustanovila svoj **KOMORNI ZBOR**. Nekaj več kot trideset mladih je v septembru že začelo z vajami pod vodstvom dirigenta in muzikologa Tomaža Faganela. Načrti so lepi, vendar je pred novo skupino še veliko trdega dela.

SPET ABONMA MLADI MLADIM

Z veseljem objavljamo vest, da se bo abonma **MLADI MLADIM** nadaljeval tudi v sezoni 78/79. Tokrat bo v abonmaju šest koncertov. Prvi bo na sporedu 10. oktobra, ko bo nastopil nagrajenec mednarodnega tekmovanja mladih glasbenikov. To prireditev organizira vsako leto v mesecu oktobru Glasbena mladina v Beogradu. Letošnja nagrajenca bosta violončelist in godalni kvartet. Na drugem koncertu abonmaja, 24. novembra, bo igral pihalni kvintet Paul Tafanel iz Pariza. Ta izvrstni ansambel je pred štirimi leti prejel prvo nagrado na omenjenem beograjskem tekmovanju in ima

za seboj mnogo uspehov v domovini in na tujem. Gost tretjega koncerta 5. decembra bo Akademski pevski zbor Boris Kraigher iz Maribora, na četrtem koncertu 5. februarja pa se bosta predstavila violinistka Darja Velušček in tolkalist Darko Gorenc. Na petem koncertu bosta sodelovala nova solistka Ljubljanske opere, sopranistka Olga Gracelj in pianist Tone Potočnik. Zadnji abonmajski koncert bo 24. aprila, poslušali pa bomo violinista Tomaža Lorenza in kitarista Igorja Sajeta. To sta imeni, ki zagotavljata nesporen umetniški užitek. Vsi koncerti bodo v Slovenski filharmoniji oziroma v Viteški dvorani Križank, vedno ob 20. uri. Prepričani smo, da je abonma zanimiv in pester, zato vabimo mlade poslušalce, da postanejo naši stalni obiskovalci. Cena abonmaja je 80 dinarjev, enega koncerta pa 15 dinarjev.

Za vsa pojasnila in naročila se obrnite na **GLASBENO MLADINO LJUBLJANE**, Krekov trg 2, telefon 322-570.

MITJA GREGORAČ

SEJA GMS V GROŽNJANU

Na začetku počitnic sta se 8. julija sestala v Kulturnem centru mednarodne organizacije Glasbene mladine v Grožnjanu izvršni odbor in predsedstvo GMS na skupni seji. Na dnevnem redu sta poleg ustaljenih točk in problematike v Glasbeni mladini (potrjevanje zapisnikov, pregledi sklepov, poročila o delu, imenovanja v organe GMS, ...) obravnavala začetek in potek ter usmeritev razprave v GMS o materialih in dokumentih za letošnje mladinske kongrese (ZSMS in ZSMJ), koncertni program GMS v sezoni 1978/79 ter že celotni program GMS za naslednje leto (1979). Namen sej v Grožnjanu pa ni bil le delovni, ampak je imel še animacijski namen: delegate v predsedstvu GMS kar najbližje seznaniti s pojmom današnjega Grožnjana. Na zaključku sta se sestali še delegaciji Glasbene mladine Hrvatske in GMS. To je bil tudi prvi uradni stik GMS v širšem sestavu z eno od sosednjih republiških oziroma pokrajinskih organizacij Glasbene mladine. Poleg čisto delovnih sklepov (sodelovanje v programih obeh republiških organizacij GM in v KCMFMO-Grožnjanu, priprave na bližnje obletnice Glasbene mladine...) smo se dogovorili tudi za naslednji skupni sestanek.

FRANC KRIŽNAR

LETOS JESENSKE SERENADE

V septembru je Glasbena mladina Ljubljane skupaj s Trubarjevim antikvariatom priredila štiri komorne koncerte, imenovane „Jesenske serenade“. Nastopili so štirje vokalni solisti Zlata Ognjanović, Eva Novšak-Houška, Mitja Gregorač in Jože Stabej s Triom Lorenz, Slovenski kvintet trobil, Študentski oktet

NOVO DRUŠTVO GM V TRŽIČU

Še pred letošnjimi dopusti smo bili v Tržiču priča ustanovnemu občnemu zboru Glasbene mladine Tržič. 10. junija je bil rojstni dan našega najmlajšega občinskega društva Glasbene mladine v SR Sloveniji. 52 navzočih mladink in mladincev je sprejelo statut, program dela in izvolilo organe. Ob ustanovitvi jim je seveda priskočila na pomoč Glasbena mladina Slovenije, saj smo omenjeno rojstvo pospremili s komornim koncertom skupine SAETA. Ali so glasbeni mladinci iz Tržiča že s tem izborom začrtali svojo nadaljnjo usmeritev? Mogoče, saj smo se z nekaterimi člani njihovega vokalno-instrumentalnega ansambla **SEDMINA** že pogovarjali o možnostih koncertiranja v okviru GM. To dogovarjanje je v skladu z usmeritvijo GM, ki želi že od vsega začetka z akcijami in programom zajeti celotno kulturno in družabno življenje mladine nasploh. Predsednik Stane Bitežnik in tajnik Dušan Ropret tega sicer nista vzela tako zares, vendar so Tržičani pričeli takoj delovati. In prvi rezultati: dva mlada animatorja iz Tržiča sta se letos že usposabljala v tečaju animacije v 3. poletnem glasbenem taboru GMS-VIDEM 1978. Sicer pa so tržiški glasbeni mladinci še naprej ostali na na-

in kvartet violončel. Razen v prvi serenadi so v večerih sodelovali tudi igralci Saša Miklavc, Marjeta Gregorač, Nina Skrbinšek, ki so povezovali glasbo z umetniško besedo. Prireditev so bile prav tako uspešne kot že lansko leto, ko so v atrij Trubarjevega antikvariata privabile številne poslušalce „Junjske serenade“. Tudi letošnji koncerti so bili brez vstopnine in vsakokrat je prijetni atrij sprejel mnogo več poslušalcev kot premore stolov, tako da so bili zasedeni tudi vsi pokriti hodniki v prvem in drugem nadstropju okrog atrija. Več o koncertih bomo pisali še v prihodnji številki.

slovu OK ZSMS Tržič in tudi tako želijo še naprej dajati svoj prispevek k izvajanju programa Glasbene mladine znotraj kolektivnega članstva v Zvezi socialistične mladine.

FRANC KRIŽNAR

O NOVEM KVIZU GMS

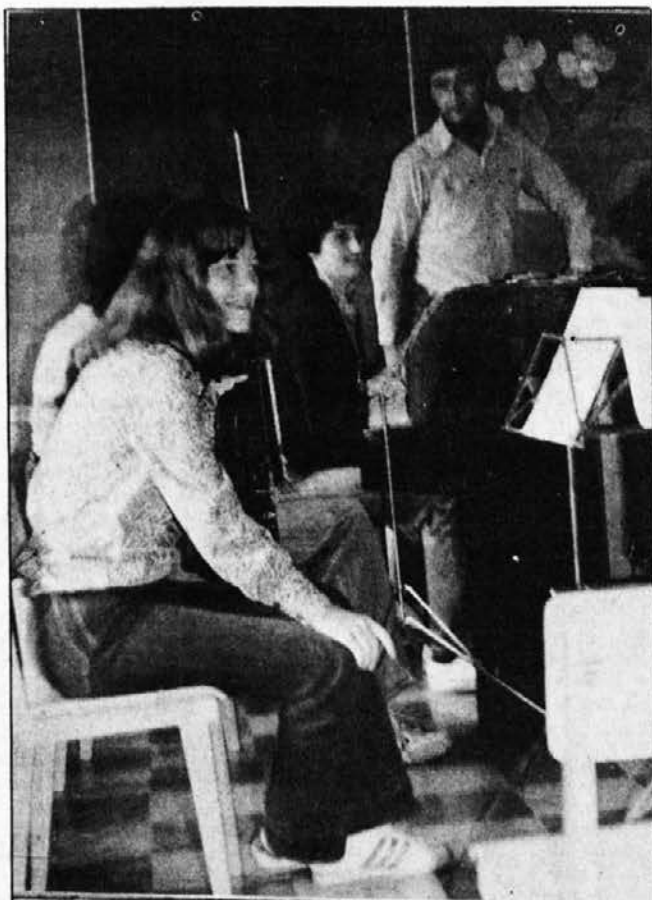
Kviz, ki ga Glasbena mladina Slovenije pripravlja za letošnje šolsko leto, bo vsebinsko naravnano precej drugače, kot so bili dosedanj. Njegova tematika je namreč **JAZZ** glasba, za katero menimo, da bi bilo prav, če bi se osnovnošolci z njo podrobneje spoznali. Da bi šlo lažje, je v pripravi mladinci gradivo, ki bo v tematski številki GM izšlo predvidoma v začetku februarja. Takrat naj bi bili pripravljene tudi trakovi s približno štirimi urami glasbe.

Ker je snov nova in bi o njej tudi glasbeni pedagogi še pred kvizom radi kaj več izvedeli, pripravljamo vrsto predavanj, razgovorov in tudi koncertov, ki naj bi tematično približali tekmovalcem in njihovim mentorjem. Zato vas prosimo, da nam do

20. oktobra sporočite, če se kviza nameravate udeležiti. Ta prijava vas v ničemer ne bo obvezovala, vendar bo organizatorjem pomagala pripraviti tekmovanje in ugotoviti, kam vse naj usmerijo dodatno seznanjanje z jazz glasbo.

Pričakujemo vaš odziv!

GLASBENI TABOR VIDEM '78

Razred komorne glasbe

Poletni tabor Glasbene mladine Slovenije ni nič več novega. Letošnji je bil že tretji po vrsti in je lepo uspel. Kljub velikopoteznemu načrtovanju treh izmen se je tabora udeležilo 23 mladih instrumentalistov in animatorjev, ki so prebili ob glasbi le deset dni. Vendar je bila organiziranost toliko natančna in gostoljubnost in prijaznost domačinov tako velika, da je delo potekalo zares nemoteno in zbrano in rodilo sadove. Letošnji tabor si je zavetje poiskal v Vidmu ob Ščavnici, malem kraju nedaleč od vasice Selišči, kjer so se glasbeni mladinci udeleževali prejšnji dve leti. V Vidmu so se kulturni delavci in krajanji zares potrudili, da tabornikom ni ničesar manjkalo. Cela osnovna šola jim je bila na voljo in po vseh učilnicah je cel dan zvenela glasba. Skupina trinajstih instrumentalistov, ki jo je vodil čelist in lutkovni režiser Edi Majaron, je v teh nekaj dneh pripravila izredno pester in lep spored skladb od renesančnih mojstrov pa do Martinuja. Animatorji — sami osnovnošolci in gimnazijci — so se posvetili komentiranju,

klubskim razgovorom o glasbi in poslušanju plošč in trakov, izdajanju biltena in pripravi radijske oddaje o taboru. Spoznali so marsikaj novega in si pridobili nekaj izkušenj o organiziranju kulturnega življenja. Kljub celodnevnomu delu pa so zvečer pod vaško lipo posedeli z mladimi Videmčani in ob kitari prepevali; to pa šele po končanih večernih prireditvah, ki so jih taborniki sami organizirali. Po slavnostnem otvoritvenem koncertu v kinodvorani so se zvrstili še interni koncerti v šoli, Bachov večer in poslušanje plošč, tiskanje biltena in ustanovitev aktiva Glasbene mladine tabora, in seveda zaključni koncert, ko so nastopili vsi udeleženci tečajev v kinodvorani. Instrumentalisti so odigrali Videmčanom in gostom pester spored, ki so ga komentirali člani animatorske skupine. Prav zadnji dan pa so se še enkrat izkazali na Kapeli, kjer so otvoritev slikarske kolonije popestrili s krajšim koncertom.

KAJA ŠIVIC
FOTO: FRANC KRIŽNAR

„OKUŽENI“ Z GLASBO

Bilo je enkratno, nepozabno, zanimivo doživetje. Panonsko pokrajino sem videla prvič: ravnica, zelena, polna polj, ponekod rahlo vzvalovana. Nizke, prijazne hišice z rožami na oknih in štokljamami na dimnikih, prijazni ljudje in glasba.

Tudi glasbeni tabor sem doživela prvič. Zelo sem se razveselila, ko sem izvedela, da se lahko udeležim animatorskega tečaja v taboru. Polna pričakovanja in radovednosti, kakor verjetno tudi vsi drugi glasbeni taborniki, sem 21. julija v deževnem popoldnevu prispela v Videm. Naslednji dnevi so izpolnili pričakovanja: polni zanimivega dela so bili, pa razvedrila tudi ni manjkalo. V taboru sta potekala dva tečaja: tečaj za komorno glasbo in animatorski tečaj. Delali smo v stari videmski šoli, ki so nam jo krajanji prijazno odstopili; ves dan je odmevalo iz nje muziciranje pridnih komornikov. Animatorji smo bili bolj tihi: brskali smo po raznih knjigah in pripravljali komentarje, pisali članke, pripravili oddajo za radio Murska Sobota, izdali dva bil-

tena ter poslušali zanimiva predavanja. Naši dnevi so bili polni od jutra do večera. Naj naštejem nekaj zanimivih prireditev, ki smo jih pripravili: otvoritveni koncert, ko so bili naši gostje Zlata in Dragiša Ognjanovič ter Milivoj Šurbek; Bartokov, Ramovšev in Lebičev koncert s plošč, Bachov večer, zaključni koncert pa koncert na Kapeli za otvoritev slikarske kolonije.

Drugi, pa prav tako važni del tabora so bili naši večerni neorganizirani „koncerti“ s kitaro pod vaško lipo, kjer smo skupaj prepevali pozno v noč. Naj omenim še prijetno popoldne ob bližnjem Blaguškem jezeru.

Trilindvajset nas je bilo, prej se nismo poznali, ko pa smo se razšli domov v Ljubljano, Ajdovščino, Ribnico, Kranj, Trebnje, Novo Gorico — smo bili prijatelji, kolikor se je pač mogoče spoprijateljiti v kratkih desetih dneh.

Odhajali smo, kot je rekel tovariš Križnar, „zastupljeni z glasbo“, doma pa bomo „okužili“ še čimveč ljudi.

MOJCA IZGORŠEK

ŽIVETI V SMETANI

Mislil sem mi vračajo in spominim na naš tabor so topli in živli. Nenadoma mi zabrenčijo po ušesih melodije, ki so jih bili zadnji dnevi julija še tako polni. Zakaj nisem ravnodušen, zakaj celo rahla otožnost za neponovljivimi videmskimi dnevi? Sedem za klavir, a toni gredo mimo mene, hladni so — še pred dobrim tednom pa so me povlekli za seboj, me prevzeli in napolnili. Kaj se je spremenilo? Zelo preprosto — ni več Edija, Kaje, Tomija, Srečka, Mataja...

Razšli smo se po kratkih desetih dneh, ko so naše življenjske poti za trenutek družno tekle v isto smer, k istim ciljem. Zbrani z vseh vetrov, vsak s svojimi občutki, mislimi in željami, različnih starosti in višin, smo v začetku kaj različno stopili v skupni delovni dan — nekateri pogumno in zagnano, drugi previdno in celo boječe. Počasni, korak za korakom, so z nas odpadale maske, zidovi nezaupanja — naša srca so se ogrevala, postajali smo velika družina. Kjer nismo mogli z besedami, smo se zblížali prek glasbe, katere govorica je čistejša, jasnejša od najbolj izbranih besed. Glasbo smo si odmerjali v velikih

kosih zaupno, toplo, kot med starimi prijatelji. Ko čutiš v izvajanju srce in zagnanost, se za zgrešene tone in druge tehnične pomanjkljivosti zmeniš malo manj kot za lanski sneg. Na naših koncertih nam je res uspelo pričarati vzdušje, ki je daleč stran od klasičnega, ki ga poznamo iz naših koncertnih dvoran, kjer so izvajalci in poslušalci dva popolnoma ločena, da ne rečem posprotna tabora. Obrt je v glasbi nesprejemljiva, saj ji jemlje življenje. Tako se poslušalec spusti na raven potrošnika barvite glasbene produkcije, ki mu prodaja tehnično dovršeno, a odtujeno glasbo. Človeško zblížanje izvajalca in poslušalca bi bilo temu najboljši lek. To preprosto resnico smo v taboru spoznali in brali bogate sadove — glasba je v nas zaživela bolj kot kadarkoli. Danes vem, da bodo spomini na Videm vedno prijetni zaradi ljudi, na katere sem se navezal, in zaradi glasbe, ki sem jo od prijateljev sprejemal in hvalnim užitek dajal. Spominjal se bom trenutkov, ko sem bil od glasbe pijan, prepojen, vzdignjen nad vsami človeškimi problemi — trenutkov, ko sem zaživel v smetani.

MIRAN MOŽINA

PRVA IZMENA V GROŽNJANU

Že od leta 1969 je v malem istrskem mestu Grožnjan vsako leto organiziran mednarodni poletni glasbeni tabor v več izmenah po štirinajst dni. Letošnji organizacijski program je obsegal šest glavnih in štiri vmesne izmene. Nekaj let-ah je bilo posvečenih zgolj delovnim sestankom članov predsedstva Glasbene mladine iz vseh dežel, ki bi želele svoje glasbenike poslati v glasbeni tabor. Ostale izmene pa so vključevale zelo različne seminarje, kot npr. za arabsko, renesančno, afriško glasbo, nekaj tečajev za voditelje otroških pevskih zborov, za mlade komponiste in dirigente, seminarji za posamezne instrumente (kitara, orgle), deloval je tudi komorni orkester. Velika zanimivost je bil seminar jazz glasbe, ki je bil uveden letos prvič, prijetno novost pa je predstavljala tudi uvedba umetniške delavnice, ki je povezovala vse umetniške dejavnike od plesa, prek glasbe do gledališča, v njej pa so sodelovali vsi udeleženci različnih tečajev v določenem času. Pohvalila bi rada vodstvo glasbenega tabora, s katerim smo takoj vzpostavili prijateljske odnose, predvsem pa mi je bilo všeč, da so radi upoštevali naše predloge glede organizacije koncertov in drugo.

Letos sem se tabora prvič udeležila, in sicer prve izmene, zato bi jo lahko natančneje opisala. V času od 12. do 26. junija so mladi glasbeniki lahko obiskovali seminarje za jazz, renesančno, arabsko glasbo in kitaro. Delovala pa je tudi ameriška plesna skupina, v katero se je lahko vključil vsak, ki ima veselje do modernega plesnega izražanja, ki pa delno temelji na klasičnem baletu.

Predavatelja tečaja jazz sta bila poljska glasbenika iz Wroclava, basist in saksofonist, ki sta bila resnično mojstra svojega instrumenta. Imela sta štiri učence: zelo nadarjenega 16-letnega pianista iz Skopja, flautista iz Nizozemske, bobnarja iz Rovinja, včasih pa se jim je pridružil še nemški kitarist, ki je sicer obiskoval mojstrski seminar klasične kitare, katerega vodja je bil priznani angleški kitarist mojster Julian Byzantine. Ta je svojih šestnajst učencev razdelil v tri skupine. Pouk je potekal skupinsko in individualno hkrati. Ob določenih uri je namreč k pouku prišla celotna skupina, nato se je prof. z vsakim učencem ukvarjal približno dvajset minut, medtem pa so drugi pazljivo poslušali pripombe ob učenčevem igranju in na novo

pridobljene izkušnje skušali prenesti tudi na svoj način igranja.

V prvem tednu se je profesor posvečal predvsem tehničnim problemom in vsakemu učencu je predpisal določene vaje, drugi teden pa smo igrali v duetih in triih, ki so se izkazali kot zelo prijetna oblika muziciranja. Nekaj dni pred koncem tečaja so nekateri posneli svoje skladbe za radijsko oddajo. Celoten seminar je bil zelo uspešen, saj je služil tudi kot orientacija za mnoge mlade glasbene poustvarjalce, kako in česa se morajo v bodoče še lotiti. Izmenjali smo si tudi številne note in marsikdo si bo svoje znanje obogatil, seveda s trdim delom.

Seminar za instrumente srednjega veka in renesanse je vodil Belgijec Roger Valentin. Navdušujoče je bilo njegovo igranje na šest in desetstrunsko lutnjo, presenetil pa nas je tudi z odličnim obvladanjem kitarskega blues igranja. Zaigral nam je tudi na brenkalo lastne izdelave, za katerega je domiselno uporabil izpraznjeno pločevinasto skatlo za marmelado in kos lesa ter šest strun. Marsikdo med nami si je zaželel, da bi znal izdelati tak instrument in Roger je obljubil, da nas bo mogoče naučil te spretnosti, seveda če bo še kdaj prišel v Grožnjan. Tudi seminar arabske glasbe je bil zelo zanimiv, a je na žalost trajal le en teden, ker je bil predavatelj kasneje zadržan. Seznanili smo se predvsem z vokalno glasbo, temelječo na posebni arabski lestvici, ki je za evropska ušesa zares nenavadna.

Skoraj vsak večer smo imeli tudi koncert, nastopili pa so predavatelji seminarjev in njihovi udeleženci. Moram priznati, da so bili nastopi kitarista J. Byzantina, R. Valentina, obeh jazzistov s svojo skupino učencev in nastop ameriške plesne skupine zares kvalitetni umetniški dogodki, nad katerimi so bili navdušeni vsi udeleženci seminarjev.

Bivanje in aktivno sodelovanje v takem taboru kot je Grožnjan je izredno prijetno doživetje, saj si udeleženci izmenjajo številne izkušnje in se pogovorimo o vseh stvareh, ki zanimajo mlade. Tuji jeziki pri tem ne predstavljajo posebnih težav, saj smo se nemalokrat sporazumevali tudi z gibli rok, ali pa smo si iz naših vrst „najeli“ prevajalca, kar je bilo seveda zelo zabavno.

Slovo je bilo težko, a vsi smo si zagotovili, da se prihodnje leto spet vidimo, seveda pa smo si izmenjali tudi naslove, da si kdaj kaj zanimivega napišemo.

KARIN KANC

ŠVEDSKA: UMEA 1978

Z veseljem sem sprejel vabilo za udeležbo na mednarodnem taboru Glasbene mladine na Švedskem od 11. do 29. julija. Po temeljitih pripravah sem odpotoval. V lepem vremenu sem z letalom preletel Evropo kakor nad zemljevidom. Že prvi vtis o Švedski je bil lep: modro morje, razčlenjena obala, veliko jezer, bela jadra in sledi ladij na gladini. Kopno je poraslo z borovci. Letališka pista stockholmskega letališča je stisnjena med vse te naravne lepote. Bolj jasno predstavo o naravi sem dobil šele, ko sem izstopil. Sivi oblaki so se podili po nebu, hladen veter jih je nosil prav nizko, pa vendar mi je bila tudi ta sprememba kar všeč. Po petinštiridesetih minutah vožnje z udobnim avtobusom po lepi avtocesti sem prispel v center Stockholma. Poiskal sem prenočišče, odložil prtljago in že sem se sprehajal po mestu. Tisto sobotno popoldne je bilo mesto na pol prazno, le turisti smo se sprehajali okrog. Ker nisem bil utrujen od potovanja, sem si ga v šestih urah kar dobro ogledal. Zelo mi je bilo všeč in rad bi si nasladnji dan ogledal še čim več muzejev, toda preveč me je vlekel na cilj potovanja.

V nedeljo zgodaj zjutraj sem odpotoval proti Umei. Mesto leži približno osemsto kilometrov severno od Stockholma. Z letalom sem bil tam v nepolni uri. Ljudje so v tem času večnoma na počitnicah. Imel sem veliko srečo, da sem po telefonu dobil ravnatelja glasbene šole, ki je bil zelo prijazen. Razkazal mi je mesto in mi poiskal čudovito prenočišče. Tako kot Stockholm sem si ogledal tudi Umeo, in ni mi bilo žal.

V ponedeljek ob devetih zjutraj je prišel pome asistent pri organizaciji glasbenih tednov Olle Nilsson, mlad fant vesele narave, s katerim sva se spoprijateljila. Odpeljala sva se v mesto na dežel Stroembaeck, ki je dvajset kilometrov oddaljeno od Umee. Tu so se že naslednji dan začeli tedni glasbe.

Stanovali smo v prijetnih hišah med zelenimi travami tik ob jezeru. Hišice sodijo v sklop srednje šole, kjer dijaki in profesorji med šolskim letom stanujejo. Po advicijah smo začeli z vajami simfoničnega orkestra. Igral sem violo na prvem pultu. Dirigent je bil Anglež Terence Lovett, ki je specialist za delo z mladimi orkestri. Izbral si je Čajkovskega simfonijo št. 5 in Španski capriccio Rimskega Korsakova. V komornem orkestru pa smo izvajali Mozartovo simfonijo št. 35 (Haffner) in Koncertno uverturo št. 3 op. 34 Larsa Eric Larssona. Po tednu prijetnega dela smo imeli vrsto koncertov v bližnji in daljni okolici. Občinstvo nas je povsod toplo

sprejelo. Tretji teden smo se razdelili na komorne skupine: pihalni kvintet, godalni trio, kvartet, duo flavt in podobno. Vsaj dve uri dnevno je z nami delal mentor, ostalo smo študirali sami. Vsak večer je kakšna skupina priredila koncert v šolski dvorani in vedno je bilo zelo zabavno. Obljubili smo, da se bomo še večkrat srečali.

GREGOR BAN

DANSKA: TABOR JAZZA

Kot že vrsto let zapored, so tudi letos priredili v kraju Vejle na Danskem dva štirinajstdnevna „jazz tabora“. Prvi se je začel 16. in končal 29. julija, drugi pa je bil avgusta, in sicer od 6. do 19.

Tabora se je udeležilo 150 glasbenikov in 20 profesorjev. Večina je bila Dancev, nekaj pa je bilo tudi Švedov, Norvežanov, Nemcev, Francozov, srečanja pa se je udeležil tudi en Jugoslovan. Ker na Danskem nimajo šole za jazz, je bilo zanimanje za tabor zelo veliko in tako so lahko sprejeli le polovico prijavljenih. Prednost pri sprejemu so imeli tisti, ki igrajo trobila in pihala, ker se na Danskem vedno manj mladih odloča za igranje teh instrumentov.

Udeleženci tabora so prebivali v šoli Brandbjerg, ki je bila dvanajst kilometrov oddaljena iz mesta. Šola je nova in ima razen učilnic tudi kino dvorano, jedilnico, skupne prostore za sestanke in zabavne prireditve in več kot 160 sob. Te sobe so med šolskim letom namenjene udeležencem različnih tečajev, ki jih prireja šola, v času počitnic pa članom glasbenega tabora.

Bivanje v taboru je bilo zelo zanimivo. Po zajtrku sta bili dve uri namenjeni teoretično-praktičnemu delu pouka. Delo je potekalo v več skupinah, in sicer so bile skupine za klaviriste, tolkalce, za trobentače, saksofoniste in za komponiste. Kosilo je bilo okrog poldneva, od 12.45 do 15.15 pa so glasbeniki igrali skupaj pod vodstvom mentorjev. Udeleženci tabora so lahko izbirali med temile skupinami: za tradicionalni jazz, swing, moderen jazz, free jazz, jazz-rock, funk soul, lahko pa so igrali tudi v Brandbjerg Big Bandu. Po igranju v skupinah je bil spet teoretično-praktični del pouka. Več čerjali smo okoli 18. ure in po njej smo si ponavadi ogledali kakšen film o jazzu v šolski kino dvorani. Čas od 22. ure naprej je bil namenjen igranju v različnih „jamsessionih“, kar je večkrat trajalo do zgodnjih jutranjih ur. Zadnja dva večera so se glasbeniki – udeleženci tabora, predstavili na nastopih, kjer so dokazali, da njihov trud ni bil zaman.

BESEDILO IN FOTO: MARTIN BAJDE

BIENALE: ENOSTRANSKO IZBRAN PROGRAM

Od 20 do 27. junija je XXVI. Mednarodni festival v Ljubljani priredil „Jugoslovanski operni bienale“, ki so se ga udeležili operni odri iz Ljubljane, Splita, Maribora, Novega Sada, Beograda in Rijeke. Spored je v istem vrstnem redu navajal opere „André Chenier“ italijanskega skladatelja Umberta Giordana, „Dido in Enej“ angleškega skladatelja Henryja Purcella, „Carmen“ francoskega skladatelja Georgea Bizeta, „Samson in Dalila“ francoskega skladatelja Camilla Saint-Saënsa, „Ernani“ in „Ples v maskah“ italijanskega skladatelja Giuseppeja Verdija.

Ker gre za kulturno manifestacijo, ki naj bi reprezentirala dosežke operne umetnosti pri nas in je bila povezana s posvetovanji strokovnjakov na tem področju, terja odgovor na nekaj zanimivih vprašanj, ki so se izoblikovala v teku omenjenih šestih predstav.

Vsa prikazana operna dela so stara od 100 do 300 let. Zrcalijo torej operno snov in glasbo, ki nima nobenega stika z današnjo umetnostjo, niti z današnjim življenjskim utripom. Posebno mladini so brčkone s svojo patetiko zelo odmaknjena. Ali zadostuje, da s svojim belcantom navdušijo tiste ljubitelje operne glasbe, ki uživajo izključno v pevskih ekshibicijah?

Kot prerez skozi starejšo operno literaturo se operni festival ni dotaknil niti Wagnerja kot ene osrednjih osebnosti v opernem ustvarjanju, niti ni bila na njem zastopana prava opera — buffa, kar govori o zelo enostranskih repertoarjih naših opernih hiš.

Slišali nismo nobene slovenske opere, tudi slovenske ne. To dejstvo ne govori dobremu planiranju v prid. Ne verjamem, da inozemce, ki zaidejo na naše predstave, zanima interpretacija najbolj znanih del iz svetovne operne literature, ki jih lahko doma poslušajo in gledajo v razkošnejši zasedbi, večjih hišah, ob boljši akustiki in orkestrski spremljavi.

Nobena operna hiša ni nastopila v prikazani operi izključno z

lastnimi solisti, režiserji, scenografi itd. Navazanost na najboljše goste z drugih odrov je sicer tudi praksa v inozemstvu, vendar dokazuje, da postajajo prvovrstni operni interpreti pri nas prava redkost.

Presenetljivo dobri so bili v večini opernih predstav operni zbori in njihovo uglašeno petje. Njihova številčnost pa nas je prepričala, da so bili „ad hoc“ pomnoženi in pomlajeni, ker je javna tajnost, s kakšnimi težavami se operne hiše srečujejo pri angažiranju opernih zboristov. Sodobne opere terjajo od njih zelo intenzivne vaje ter intonacijsko in glasovno zrelost; gmotna nagrada pa močno zaostaja za to zahtevno dejavnostjo.

Brez ovinkov je treba priznati, da so bile vse predstave zelo vestno pripravljene, da so bile z dirigentskega pulta skrbno in neoporečno vodene in da so le z igralске strani kazale pomanjkljivosti. Medtem ko so bili zbori vedno zelo učinkovito postavljeni, je igra solistov in njihov kontakt z okoljem večinoma obtičal v preskušeni operni šabloni. Da je zasedba z gosti vsaj deloma kriva, o tem ni dvoma. Inscenatorji so se prav tako morali podrediti velikemu odru na prostem in pičle rekvizite uglašiti z njim. Pozornost pa so zbudili kostumi, ki so na nekaterih predstavah po svojih okusnih barvah in krojih prav prijetno izstopali in pripomogli do mičnosti scene.

Vsaka obsežnejša festivalska prireditev pa ni odvisna le od razpoložljivega ansambla, ki na njem sodeluje in predstavlja za naše prilike ogromen aparat ljudi, instrumentov, rekvizitov, prevoznih sredstev. Zahteva velika gmotna sredstva, dolga pripravljalna dela in ustrezni personal zanje, končno pa tudi vsestranske prostorske možnosti za nastop. O vseh teh nič manj važnih dejavnikov je bilo govora za okroglo mizo in prav bi bilo, da tudi o njih izvemo s strani organizatorjev najvažnejše podatke. Gotovo bodo pojasnili zgornja vprašanja in ugotovitve.

PAVEL ŠIVIC

Nastop moskovske komorne opere v Križankah: Rdečelasa lažnikova in vojak

OPERA ŠE ŽIVI...

Če bi Mednarodnega poletnega festivala ne imeli, bi si ga morali — izmisliti. To je prvo, kar lahko rečem po končanih poletnih prireditvah, ki so nas letos že šestindvajsetič vabile v ljubljanske Križanke. Z drugimi besedami povedano — ljubljanski Mednarodni poletni festival, ki je zdaj tudi član Evropskega združenja glasbenih festivalov, si je s svojo kvaliteto ter organizacijskimi spretnostmi, ki so sad peščice zavzetih delavcev, zagotovil dva in pol meseca kulturnega življenja izven sezone, v katerem razpoznamo tuje in domače umetniške dosežke, v katerem najdemo bogato izbiro prireditev, primernih za vsak okus. Prav v tem prilagajanju okusom najširšega kroga obiskovalcev festivalskih prireditev pa se skriva veliko nevarnih poti, ki se jih je seveda treba izogibati. Pot, ki jo ubira ljubljanski festival, torej ni ravna, podobna je serpentinam. Pomembno pa se zdi pri tem pripomniti, da privablja ljubljanski festival pod svojo streho izredno širok krog občinstva, da s tem namenom intenzivno sodeluje z organizacijami združenega dela, katerih člani pogostoma šele navezujejo stike s kulturnimi dosežki naših in drugih narodov, kar pa seveda predstavlja praktične rezultate kulturne animacije.

V okviru najdaljšega jugoslovanskega festivala predstavljata pomemben del bienalni prireditvi — operni in baletni bienale. Letos je bil na vrsti operni bienale. O njem je bilo veliko zapisa, še več izgovorjenega. Naj spomnim na nekatere značilnosti, ki kažejo in opozarjajo,

kakšen je zdaj jugoslovanski operni trenutek. Šest opernih hiš je nastopilo, niti ena pa se na jugoslovanskem bienalu ni predstavila z domačim opernim delom. Program torej ni bil jugoslovanski, posegal pa je tudi le po delih, ki niso nastala v našem stoletju. Operni čas se je torej ustavil z devetnajstim stoletjem. Tako torej operni bienale; sredina ljubljanskega festivala pa je bila naklonjena opernim poslušalcem še enkrat — od 9. do 12. avgusta je v Križankah gostovala Moskovska komorna opera, ki pa je operno umetnost predstavila tako, kot da bi zavestno hotela oporekati programu jugoslovanskega opernega bienala. Moskovska komorna opera je predstavila samo svoja operna dela (Šostakoviča, Paškeviča in Ganelina), dvoje od treh del je nastalo v dvajsetem stoletju, niti eno ni bilo postavljeno zvezdniško, kar je ena glavnih značilnosti jugoslovanskega opernega gledališča. Moskovčani so nam pokazali, kaj lahko pomeni teamsko delo, kaj pomeni v operni umetnosti režiserjev prisluh glasbi in besedi. In tako smo po predstavah jugoslovanskega opernega bienala največkrat razmišljali o tem, kakšne naj bi bile predstave, primerne za današnji čas, medtem ko so nam predstave gostov iz Moskve govorile o neslučenih možnostih, ki jih odpira operna umetnost današnjega časa.

Opera še živi — pomislim, ko odhajam s predstave Moskovske opernega gledališča. In to je eno od poglavitnih spoznanj z letošnjega poletnega festivala.

PAVEL MIHELČIČ

KOROŠKO POLETJE 1978

Že tradicionalni glasbeni festival pod zgornjim naslovom si je v zadnjih letih nabral mnogo slave. Na koroških Osojah in v Beljaku se namreč vsako poletje vrstijo v moderni kongresni palači v Beljaku ter v čudovitem okolju starega benediktinskega samostana na Osojah vsak ovrstne glasbene prireditve: koncerti, scenske uprizoritve oratorijev in seminarji. Tako je bila v začetku julija scenska uprizoritev Haendlovega oratorija „Jetta“, ki bi ga moral voditi znani strokovnjak za glasbo baroka, Nikolaus Harnoncourt. Ker je, žal, zbolel, je predstave vodil njegov pomočnik Ivan Fischer. Virtuosi di Roma ter Piccolo Teatro Musicale di Roma so izvajali Monteverdijev madrigale v koncertni in scenski izvedbi; rojstni dan znanega avstrijskega skladatelja Gottfrieda von Einema so proslavili s koncertom Slovaške filharmonije. Isti orkester je predstavil tudi glasbeni portret Tihona Hrenikova, sovjetskega skladatelja in pianista. Ob številnih orgelskih koncertih, solističnih večerih (Gidon Kremer), koncertih godalnih kvartetov, je bila avgusta izredno uspešna predstava Britnove opere „Izgubljeni sin“, predstavila pa se je moskovska komorna opera z istim sporedom, ki ga je prikazala tudi v Ljubljani. Konec avgusta je nastopila še Stuttgartska filharmonija ter Amadeus-Quartet, ki je svoj program posvetil 150. obletnici smrti Franza Schuberta.

Poleg koncertnega deleža, ki je bil sicer za občinstvo pač najbolj zanimiv, saj je bilo skoraj za vse predstave (ki sem jih uspel videti) izredno zanimanje, je bil za glasbenike zanimiv še zlasti seminar za predklasično glasbo, nato seminar za orgelsko improvizacijo in seminar „Ruska opera“.

„Koroško poletje“ postaja s svojimi zanimivimi programi in zaradi bližine vedno bolj privlačno tudi za nas, vsaj za tiste, ki jim je do dobre glasbe in dobrih izvedb, čeprav je treba ob tem tudi kritično pripomniti, da vse prireditve pač niso bile vedno na enako visoki ravni.

kp

USPEH NA NIZOZEMSKEM

Delegacija našega sindikalnega simfoničnega orkestra sprejema nagrado pri županu mesta Kerkrade. Ob tem naj omenimo, da so tudi vsi trije pihalni orkestri iz Slovenije (ravenski, velanjski in trboveljski), ki so tekmovali na Nizozemskem, dobili zlato odličje.

Če so bili zadnji tedni šolskega leta za koga res razburljivi, potem so bili za naš orkester, Ljubljanski sindikalni simfonični orkester, ki se je v tistem času pospešeno in intenzivno pripravljala na holandsko tekmovalstvo. Priglasili smo se bili v najvišjo težavnostno skupino. Boj bo trd, tega smo se zavedali. In vendar smo komaj kaj mislili na to, ko smo na vajah pilili skladbe Berlioz, Kozine, Sibeliusa. Lovro Arnič, naš dirigent, se je spoprijel z delom z vso odločnostjo, ki mu je lastna, in sadovi našega skupnega truda so se na vajah kmalu pokazali. Seveda, saj nam je vendar bilo do tega, da bi se čim bolj izkazali! Naš odhod se je vse bolj bližal, bili smo razburjeni in veseli.

Vožnja z vlakom je trajala sedemnajst ur, naporna in lepa hkrati. Gozdnati predeli Avstrije, komaj pregledne nemške ravnine, tuja mesta, z gozdovi obdani Ren... In slednjič, pod kristalnim večernim nebom, Holandija. Kerkrade, glasbeno mesto, je tiste dni res povsem zaslužilo to ime. Vse je bilo v plakatih, ki so najavljali tekmovalstvo, izložbena okna so bila okrašena celo z glasbili in notnimi stojali. In ko smo prispeli pred koncertno dvo rano Rodahal, smo med polajajočimi zastavami držav udeleženk zagledali tudi našo

Štiriindvajset ur, ki smo jih preživeli tam, je pravzaprav malo, a vseeno dovolj, da smo doživeli nekaj nepozabnih trenutkov. Predvsem naj omenim izredno gostoljubnost domačinov, ki smo jo imeli priliko spoznati pri družinah, kjer smo stanovali. Človeka prevzame urejenost naselij, vrtov, mestnih parkov, ki so pravi mali zeleni azili — sicer pa, Holandija je znana kot dežela cvetja. In na vsakem koraku je bilo očitno, da je Holandija tudi dežela glasbe. Zvedeli smo, kako zelo številni

so tam profesionalni in amaterski orkestri, sami pa smo lahko opazili zanimanje ljudi za glasbeno dogajanje.

Največje doživetje je bil seveda sam nastop. Ni nam šlo slabo na dopoldanski vaji, vendar smo bili vse bolj vznemirjeni, čim bolj se je bližala naša ura. Preverjali smo uglašenost instrumentov, se smejali in šalili, skušali premagati napetost, ki se nas je lotevala.

Rodahal, veličastna dvorana, je bila nabitno polna. Polglasno mrmranje je velovalo po prostoru, na temno modrih žametnih stenah so bile pritrjene eksotične veje in guzmanije — in spet notna stojala. Slednjič smo zasedli svoja mesta na odru. Pričakujoča tišina je legla na prostor, sedaj smo bili tu mi, mi sami, in pred nami naš Lovro s svojo markantno pojavo, s svojim izrednim glasbenim znanjem, z vso močjo svoje osebnosti — naš dirigent, čigar trudu se imamo predvsem zahvaliti, da smo dosegli sedanjost raven in da smo sploh prišli sem. In nato — glasba. Dva dela Faustovega pogubljenja Hectorja Berliozja in Bela Krajina Marjana Kozine. Vsak od nas — kaj nismo v teh minutah eno samo bitje? — misli le na glasbo, na prepletajoče se zvočne odtenke, ki so v tej dvorani izredno slišni.

Odigrali smo! Ploskanje nas zajame, ljudje vstajajo s sedežev, vzkljkajo... Spoteni, a žareči se oziramo drug po drugem, kar razganja nas od ponosa, ko odhajamo z odra.

Domov odjadramo kar takoj po koncertu, le na razglasitev rezultatov še počakamo. Naša bera je takale: 123 točk, zlata medalja in posebna pohvala! Kar predstavljajte si našo razigranost na poti domov! Lepše spodbude za v prihodnje si pač ni mogoče misliti!

MOJCA MALOVRH

NOVA KNJIGA

„Nova knjiga dr. Janeza Hoeflerja je sploh prvo delo v glasbeni literaturi, ki se ukvarja posebej z označenim razdobjem glasbene zgodovine na Slovenskem, torej s tistim od konca 16. do srede 18. stoletja. Obravnavati to snov v sklenjenem samostojnem prikazu je utemeljeno z dejstvom, da navedeno razdobje pomeni tudi samo na sebi sklenjeno, pri vsi raznorodnosti svojih tokov sovisno dogajanje v glasbenozgodovinskem razvoju na Slovenskem. Začne se takrat, ko je protireformacija nasilno zatrla prve kali slovenskega samoniklega umetnoglasbenega ustvarjanja, vzniklega pod okriljem protestantizma, konča se pa, ko so v dobi razsvetljenstva in slovenskega narodnega prebujenja začele znova delovati sile, ki so končno ustvarile slovensko narodno glasbeno umetnost.

Delo ni zasnovano kot zakrožena zgodovinska monografija o glasbeni umetnosti v stilih razdobjih pozne renesanse in baroka na slovenskem etničnem ozemlju, takšna, ki bi obravnavala z enakomerno izčrpnostjo vse plasti te snovi; za tak monografski prikaz bi bilo danes tudi še prezgodaj, saj se gradijo šele temelji za takšno delo, ker vse viroslovno gradivo zanje še ni v podrobnostih obdelano, v celoti pa gotovo tudi še ne odkrito. Pričujoče delo s svojo obilico novih virov pa pomeni ravno tudi izdaten korak naprej h kakih prihodnjih monografijah tega glasbenozgodovinskega razdobja. Avtor upošteva vse od prej znane in vrsto novih virov, dozdajšnje literaturo o glasbeni umetnosti pozne renesanse in baroka na Slovenskem, podrobno pa obravnava le posamezne izbrane predmetne sklope te snovi; predvsem tiste, za katere je mnogo virov sam odkril in prvi obdelal, seveda pa ni slučaj, da so to obenem tisti, ki se nam danes kažejo kot glavni, v razvoju nosilni. Rezultate svojih viroslovnih študij je deloma objavil že v svojih starejših razpravah in jih tu povzema iz njih, poleg tega pa prinaša v pričujoči razpravi tudi mnogo novega, do zdaj še neobjavljenega gradiva. Knjiga pomeni do sedaj najbolj dognan znanstveni prikaz opisnega razdobja glasbene zgodovine na Slovenskem.

Iz ocene pokojnega
RAFAELA AJLECA

Knjiga Janeza Hoeflerja GLASBENA UMETNOST POZNE RENESANSE IN BAROKA NA SLOVENSKEM, je pred kratkim izšla pri Partizanski knjigi v Ljubljani.

Vezana v platno z večbarvnimi ščitnim ovitkom in opremljena z bogatimi fotofaksimilnimi prilogami obsega 200 strani, stane pa 250 din.

Naročila sprejema Partizanska knjiga, OSOZ Založba, Ljubljana, Trg osvoboditve 13.

NAŠA ZBORISTA V TROSSINGENU

V času od 31. julija do 11. avgusta sva se člana Akademskoga komornega zbora Kranj Andrej Šter in Rado Vodnik udeležila devetega jugoslovansko-nemškega zborovskega tedna v Trossingenu. To srečanje vsako leto organizirata izmenično v Jugoslaviji in Nemčiji nemški I.A.M. (organizacija za glasbene prireditve, podobna Glasbeni mladini) in Glasbena mladina Jugoslavije. Dirigenta na teh srečanjih sta že vsa leta Kunibertas Dobrovoljski iz Freiburga in Dušan Maksimović iz Beograda, sodelujejo pa še dr. Dimitrije Stevanović iz Beograda ter predstavniki Glasbene mladine Jugoslavije. Iz naše države je pripotovalo 40 pevcev, v glavnem iz Srbije, nekaj pa jih je bilo tudi iz Črne gore in Makedonije pa seveda midva iz Slovenije. V Trossingenu smo prebivali in vadili na Državni akademiji. To je komaj osem let stara zgradba, postavljena v mirnem okolju izven mesta, kjer so idealni pogoji za delo. Vadili smo zelo intenzivno. Dirigenta sta se menjavala tako, da je imel vsak drugi dan dopoldne vajo jugoslovanski dirigent, popoldne nemški, naslednji dan pa je bilo obratno. Ob večerih so bila na sporedu predavanja dr. Dimitrija Stefanovića s področja glasbe in kulture na splošno. Obiskali smo tudi Deringingen, kjer je deloval Primož Trubar, in benediktinski samostan v Beuronu, kjer smo se seznanili z georgijanskim korolom.

Deseti dan smo priredili dva koncerta v zdraviliškem kraju

Badenweiler blizu francoske meje. Med pevskim programom so plesalci odplesali še dva jugoslovanska ljudska plesa. Koncerta nista najbolje uspela, nekoliko zaradi utrujenosti od vožnje in dolgega premora med koncertoma, deloma pa so bile temu krive posledice sprejema pri županu Trossingenu, ki smo ga imeli na večer pred nastopoma. Sta pa zato toliko bolj uspela koncerta v zdravilišču Bad Duerrheim, oddaljenem vsega trideset minut vožnje od Trossingenu. Večerni program smo izvajali v čudovito akustični cerkvi Sv. Janeza. Dali smo vse od sebe in večer je bil poslastica tako za poslušalce, kot za nas izvajalce. Kaj naj človek reče na vse to? To, da je bilo to zelo uspešno glasbeno srečanje mladih, ki so prišli v Trossingen s kar precejšnjo glasbeno izobrazbo, kar je seveda olajšalo naše delo. Starost pevec je bila od 17 do 35 let. Mislim, da je to lep primer seznanjanja z drugačnimi metodami zborovskega petja, kot smo ga vajeni. Delo je bilo kvalitetno in je tudi obrodilo temu primerne sadove. Mislim, da bi se člani slovenskih zborov vsekakor morali udeleževati vseh podobnih srečanj, za katere dobe vabila od Glasbene mladine, le-ta pa bi morala nekoliko več sodelovati pri financiranju teh udeležb. Še najbolje pa bi bilo, če bi tudi slovenska Glasbena mladina mogla organizirati podobno glasbeno srečanje, ki bi temeljilo na izmenjavi s kako drugo državo, in pa seveda na primerno visoki kvalitetni ravni.

RADO VODENIK

PESTRA SEZONA V ŠMARTNEM

Šolsko kulturno društvo „Zvonček“ je v šesti sezoni delovanja pripravilo ali organiziralo obisk 20 različnih kulturnih prireditev, od katerih je bila polovica glasbenih.

Med mladimi je največ zanimanja za obiske ljubljanske Ope-re; letos so bili le na treh predstavah. Ogleдали so si Verdijevega „Falstafa“, Smetanovo „Prodanu nevesto“ in balet „Labodje jezero“ P. I. Čajkovskega.

Od domačih prireditev naj na prvem mestu omenim ponovno srečanje z basistom Ladkom Korošcem in harmonikarjem Milanom Stantetom, prvič pa sta se predstavila šmarskim šolarjem altistka Milka Evtimova in teno-

rist Simeon Gugulovski, ki sta s svojim petjem ob spremljavi pianistke Zdenke Čudnove navdušila mlade poslušalce.

„Zvonček“ je imel v gosteh tudi koroške rojake z onstran državne meje; spomladi so bili v Šmartnem člani tamburaškega orkestra iz Hodiš in plesalci folklorne skupine iz Globasnice.

Šmarčani pa so organizirali še dva vokalna nastopa amaterskih pevskih zborov; celovečerni koncert je izvedel mešani pevski zbor „Slavček“ iz Trbovelj, ob zaključku sezone pa so se srečali trije zbori: moški zbor iz Mirna pri Gorici, ženski zbor iz Gabrovke ter domači „Zvon“.

BORIS ŽUŽEK

GOSTOVANJE V OLDHAMU

Oldham — tipična angleška pokrajina

Iz angleškega mesta Oldhama, ki je pobrateno s Kranjem, se je po eno tedenskem obisku vrnila skupina Glasbene šole Kranj. Sestavljali so jo pevski oktet pod vodstvom profesorice Sabine Hajdarović, flavtistka Maja Gogala in profesor Boris Čampa ter korepetitorica Jasmina Pogačnik, ravnatelj glasbene šole Alojz Ajdič, predstavnica Izobraževalne skupnosti Helena Čadež in prevajalka Mojca Pirc.

V Oldhamu in okoliških mestih smo priredili osem koncertov. Opoldanski koncerti so bili namenjeni osnovnim, srednjim in visokim šolam, večerni pa širšemu občinstvu. Odmev poslušalcev je bil zelo ugoden, saj smo imeli prenekatero stalne poslušalce. V novi mestni hiši nas je sprejel župan mesta, zadnji večer pa nam je priredilo sprejem Društvo prijateljev Kranja.

Ob naših koncertih so domačini kazali navdušenje, pa tudi presenečenje nad visokim izvajalskim nivojem.

Razkazali so nam eno izmed svojih najnaprednejših osnovnih šol. Učencem smo priredili kratek koncert, nato pa so nam zapeli in zaigrali še onl. Videti je bilo, da je glasba pri pouku stalno prisotna, saj so učenci celo zapuščali prostor ob zvokih otroške pesmice, ki jo je igrala ravnateljica na klavir.

Presenečala nas je izredna razširjenost trobil, in to med zelo majhnimi otroki. Na enen večernih koncertov smo slišali 60-članski trobilni orkester, ki so ga sestavljali dečki in deklice, stari od sedem do trinajst let. Deklice so prav tako kot dečki igrale na trobente, pozavne in trube, prirejene za otroke. Seveda pa so bili ob igranju taki sedem-ali osemletni trobilci kar pošteno zaripili v obraz. Kljub vsemu pa kvaliteta takega orkestralnega zvoka ni bila slaba. Če

bi ne videli izvajalcev, ga nikakor ne bi pripisali otrokom.

Seveda pa je bila muzikalna kvaliteta izvajanih skladb na nizki ravni. Omejili so se na priredbe popevk in v najboljšem primeru narodnih pesmi.

Koncertno občinstvo nasploh ni pretirano kritično. Poleg poslušanja jim na večernih koncertih veliko pomeni srebanje kave med odmorom in vljudnostno družabno klepetanje. Uživajo nad blagoslavni skladbami, do modernejših so razpoglozjeni do brohotno in prizanesljivo, a nikakor ne navdušeno. Dobila sem občutek, da jim je njihova bogata zgodovinska in kulturna tradicija nehote postala cokla. Utesnjuje jih v njihovem malo-meščanskem okusu in zavira napredek.

Ob tem moram napisati, da smo koncertirali v izrazito industrijskem predelu, v predmestjih Manchestra, in ne v kakšnem mestu, ki ima bogato kulturno življenje. Tako lahko rečem zanje: kultura da, samo kakšna?

Pa kljub temu opazimo, da namenljajo izobraževanju in kulturi precej več sredstev kot pri nas. V Oldhamu imajo nov Grantge Art Center z večnamensko dvorano za 500 ljudi, ki ima poleg ostalega zelo dobro akustiko; v bližini je Bretton Hall College, ki ima podoben status kot naša Akademija za glasbo, le da ima poleg oddelka za glasbo tudi oddelke za dramo, za likovno umetnost in za pedagogiko. V sklopu kolidža so študentska restavracija, domovi, ambulanta in športni center. Vse to pa obdaja ogromna površina parkov, travnikov in jezero, ki je naravni rezervat.

Ogledali bi si radi še več zanimivosti, pa je bil naš program tako natrpan s koncerti, da nam ni ostajalo ne časa ne moči. A vendar smo si soglasno ocenili potovanje kot zelo uspešno.

JASMINA POGAČNIK

ŠENTVID: RAZMIŠLJANJE PO TABORU PEVSKIH ZBOROV

FOTO: ANDREJ AGNIČ

Misel, da bi na Slovenskem oživel Tabor, in to pevski, se uresničuje že deveto leto. Tega shoda se udeležuje vsako leto več pevskih zborov z željo po skupni pesmi, srečanju z drugimi zbori, spoznavanju med seboj, poslušanju drugih pevskih zborov.

Letos konec junija je na taboru v Šentvidu nastopilo kar 117 zborov, od tega šest zamejskih in eden iz sosednje Hrvatske. V zborih so pretežno mlajši člani ali samo delno; nastopilo je tudi nekaj upokojenskih zborov, ki se po zvoku ločijo od ostalih in se ne morejo pomlati.

Vsak zbor je samostojno nastopil z dvema pesmima in le redki zborovodje so se predstavili s kakšno zahtevnejšo ali novejšo skladbo. Po večini so bile na sporedih pesmi čitalničarjev in najrazličnejše priredbe ljudskih pesmi — tudi slabe. To je tudi edina vsebinska pomankljivost na nastopih zborov. Zborovodje, po večini niso ustrezno šolani, ne znajo sami polskati dobrih skladb ali skladb, primernih za svoj zbor. Zato bo naloga tabora in Zveze kulturnih organizacij Slovenije, kot organizatorjev, da bosta s svojimi strokovnimi odobri in komisijami v bodoče posvetila več pozornosti tem zborovodjem, jih oskrbela z ustreznim notnim materialom, jim v primerni obliki svetovala in pomagala na področnih seminarjih in v drugih oblikah dodatnega izobraževanja.

Prav tako kot vsa leta prej, so pevci vseh zborov spet veličastno zaključili tabor na množičnem nastopu s tremi pesmimi a cappella in dvema pesmima s spremljavo treh pihalnih orkestrrov. Enkratno doživetje za 3600 pevcev in kakih 1000 poslušalcev. Celotni tabor je posnela ljubljanska televizija. Šentvidski tabor je največja zborovska prireditev pri nas in za prihodnje leto, ko bo jubilejni X. tabor, nameravajo organizatorji vabiti v Šentvid 5000 pevcev.

Ob obsežnosti tabora pa se vprašujem:

Imamo „Mladinski pevski festival“ v Celju (tekmovanje), „Revijo mladinskih pevskih zborov“ v Zagorju (revija), „Festival Kurirček“ v Mariboru (tematski festival), revije mladinskih zborov v občinskih merilih in priložnostne masovne nastope. Vse našete prireditve so namenjene ali našim vrhunskim mladinskim zborom ali nekaj desetnam nastopajočim zborov. Zakaj nimamo tudi shoda ali tabora pevcev mladinskih zborov v podobnem obsegu kot v Šentvidu? Saj je v Sloveniji preko 500 otroških in mladinskih zborov v okviru šol in izven njih. In verjetno bi bila ta oblika srečanj možnost ali celo zagotovilo, da bi se mladi pevci po končani šoli vključili v vrste odraslih zborov in s svojim predznanjem dvigali kvaliteto petja in pevsko disciplino v odraslih zborih, ki smo ju v Šentvidu včasih pogrešali.

MITJA GOBEC

ŠENTJERNEJ: SREČANJE OKTETOV

Oktet KLI iz Logatca

Sončen dan v soboto, 1. julija na hipodromu v Šentjerneju. Pisan vrvež. Množica ljudi se preliva na velikem prostoru pred tribuno pod mladimi lipami. Vsi rodovi. Televizijski snemalci še zadnjič pregledujejo delovne svojih naprav. Otroci in tudi tisti, ki niso več otroci z zanimanjem ogledujejo snemalne „kanone“, ki jih imajo snemalci na visokih stojalih. Ob odru in za odrom se več ali manj nervozno prestopajo tisti nastopajoči okteti, ki so prvi na vrsti. Organizacija deluje kot švicarska ura. Šentjernejski petelin se je zopet razčeperil in kaže svoje pisano perje.

Godba na pihala in okteti, ki so šli v povorki iz centra Šentjerneja do sem, si otepajo prah iz oblek. Nekaterim se zdi čudno, da jih ni ob defileju skozi ulice pozdravilo več domačinov. So se skrili pred žgočim soncem? Ali pa je tukaj organizatorjem zmanjkalo sape? Vendar so ostali nesebično delili aplavze mimoidočim oktetom in njihovim mladim spremljevalcem iz Šentjerneje, ki so nosili table z imeni oktetov.

Hipodrom tik pred začetkom revije. Tišina, pozdravni govor in zdravica Šentjernejskega okteta. Potem nastopi okteto v lepo po pro-

gramu. Nekateri so manjkali kljub temu, da so prejšnji večer imeli nastope na Dolenskem. Jim je kljub prijavi zmanjkalo časa, je bil kriv maček od prejšnjega večera ali omalovaževanje končnega nastopa? Prisotni okteti so si delili mnenja.

Poslušam in gledam pevce. Poleg mene sedi resen glasbenik iz Ljubljane in se čudi visoki ravni petja. „Ja, ja“, mu pravim, „to si šele letos ugotovil; kje si bil pa prejšnja leta?“ Skupaj ugotoviva, da je med člani oktetov mnogo mladih, ki so se zapisali lepoti naše pesmi. In zmeraj več jih bo!

Zaključni nastop vseh pevcev. Zatajijo tonski tehniki ali tonska tehnika. Nekateri glasovi se preveč slišijo, drugih skorajda ni. Snemalci ali postavljalci mikrofonov niso dorasli velikemu zboru. Škoda! Poslušalci so pričakovali piko na i, pa ni bilo i-ja in ne pike. Vendar to ni bilo bistvenega pomena, saj se je prireditev imenovala Srečanje oktetov in je v tem pogledu lepo uspela. Nekaj manj kot trideset oktetov pa tudi niso mačje solze, mar ne?

TONE ŽURAJ

ZBOROVSKÉ PUBLIKACIJE ZKOS

Naslovnica Naših zborov, na kateri je lepo viden znak Zveze kulturnih organizacij Slovenije — lipov list

Slovenija ni ravno močno založena z glasbeno literaturo. Predvsem manjka učbenikov za glasbeni pouk, zato pa se pri nas bolj kot marsikje drugje ukvarjamo z glasbeno periodiko, se pravi z več ali manj rednimi izdajami glasbenih revij. Ena od organizacij, ki že dolga leta skrbi za zborovsko literaturo, je Zveza kulturnih organizacij Slovenije. Pri njej najdemo kar tri revije, ki redno izhajajo in nudijo pomoč predvsem glasbenim pedagogom in zborovodjem.

Najstarejša revija so NAŠI ZBORI, ki izhajajo že trideseto leto. Prinašajo predvsem slovenske skladbe, tudi novosti, sem in tja pa še jugoslovanske in tuje kompozicije, med katerimi prevladujejo dela starih mojstrov, kajti te literature pri nas ni najti. Poleg notnega imajo Naši zbori tudi tekstovni del, ki razlaga skladbe ter prinaša zanimivosti in novice iz zborovskega življenja. Izdaja ima okrog 400 stalnih naročnikov, nekoliko manj zanimanja pa je za IZBRANA DELA SLOVENSkih SKLADATELJEV, ki izhajajo šesto leto in ki do sedaj obsegajo že 24 zvezkov popularnejših zborovskih skladb slovenskih avtorjev. Tretja, najprirodnejša in najcenejša izdaja ZKOS so NOTNE MAPE, ovitki z desetimi zborovskimi skladbami na posameznih listih. V letošnjem letniku so skladbe izbrane med priredbami narodnih pesmi iz nekoliko oddaljenih slovenskih krajev. Na ovitku je vedno seznam skladb, ki so že izšle, izdaje pa so namenjene našim zborom v razmerju, ki vlada v slovenskem prostoru: trije zvezki v letniku za moški zbor, dva zvezka za mešani in en zvezek za ženski zbor.

Pri naši osrednji kulturni organizaciji seveda ne manjka priložnostnih izdaj za interno rabo, recimo ob seminarjih, spomlad so se zborovodje sestali v Kranju, kjer so spoznavali baročno zborovsko glasbo, od 13. do 15. oktobra pa se bodo spet srečali v Novem mestu. Tam bodo naši dirigenti Lojze Lebič, Marko Munih in Uroš Lajovic ter razni predavatelji razlagali zborovsko glasbo iz obdobja klasične. Ob tem velja omeniti, da prav skladatelj in dirigent Lojze Lebič pripravlja priročnik VODIM ZBOR, ki bo govoril o vodenju zbora in manjših instrumentalnih skupin, tretjina knjižice pa bo posvečena sodobni glasbi in moderni notaciji. Priročnik bo izšel naslednje leto.

Izdajateljska dejavnost ZKOS se iz leta v leto širi in snuje že nove izdaje, ki bi se ukvarjale z glasbo za pihalne orkestre in celo z zabavno glasbo za manjše skupine po Sloveniji. Še v tem letu bo izšla publikacija, ki bo obsegala devet množičnih pesmi za zbor in pihalni orkester. To je skoraj nujno, saj imamo na Slovenskem približno 100 pihalnih godb. Sodelovanje z avtorji zabavne glasbe še ni steklo, vendar si ZKOS prizadeva navezati tesnejše stike, ki bi rodili izdaje priredb naših skladateljev zabavne glasbe. Škoda je namreč, da bi naše skupine, ki jih po Sloveniji ni malo, igrale le tuje skladbe, ki se sem in tja najdejo na policah naših knjigarn.

Za konec naj omenimo, da je tiskanje notnega materiala sila nevhvaležno delo in da sodelavce uredništva ZKOS za glasbene izdaje stane mnogo truda, da je v njihovih revijah kar se da malo napak in pomanjklivosti.

KAJA ŠIVIC

MNOŽIČEN SEMINAR V MARIBORU

Od 28. do 31. avgusta 1978 je bil v novi, sodobni stavbi pedagoške akademije v Mariboru seminar za dirigente otroških in mladinskih pevskih zborov, ki se ga je udeležilo 145 učiteljev osnovnih, srednjih in glasbenih šol, prišli pa so tudi ljudje drugih poklicev, ki svoje sposobnosti in interese uresničujejo tudi pri delu z zbori.

Poleg udeležencev iz Slovenije so tudi letos sodelovali seminaristi iz zamejske Koroške in tržaško-goriškega območja.

Veliko število seminaristov, ki prihajajo na seminar prostovoljno, priča o potrebnosti takega izobraževanja in o pravilnosti poti, ki jo je pred mnogimi leti začel na področju dodatnega izobraževanja celjski Mladinski pevski festival v družbi z Društvom glasbenih pedagogov Celje, zdaj pa skupaj z Zavodom za šolstvo in Zvezo kulturnih organizacij Slovenije ta seminar vsako leto organizira. Rezultati teh seminarjev se k ažejo že leta nazaj v množičnosti ter kakovosti slovenskih mladinskih in otroških pevskih zborov, posebno na republiški reviji v Zagorju in mladinskem pevskem festivalu v Celju.

Letošnji udeleženci so bili razdeljeni v štiri skupine, kjer so se seznanjali z osnovami zborovskega diriganja ali pa z zvočnimi in interpretativnimi problemi. Skupine so vodili aktivni zborovski dirigenti Vid Marcen, Branko Rajšter, Mirko Slosar in Ciril Vertačnik. Poleg tega pa so seminaristom predavali še prof. Borivoje Popović iz Beograda (solfeggio), prof. Jože Gregorc in Jurij Vreže. Ker je bila večina udeležencev učiteljev osnovnih šol, kjer se danes vedno bolj uveljavlja kljunasta flavta, so bile

organizirane tudi ena nadaljevalna in dve začetni skupini flavtic pod vodstvom prof. Natalina Tomšiča.

Pri diriganju so imele skupine na razpolago mladinski pevski zbor „Maribor“ in otroški pevski zbor osnovne šole „Bojan Ilič“ iz Maribora. Tako je bilo delo nazorno in praktično.

Delovni dan je bil torej zelo poln, saj so predavanja in delo v skupinah zavzemali 3 dni po 10 ur, zadnji dan pa 7 ur.

Kljub tako napolnjenemu urniku pa je razgovor med voditelji seminarja, predavatelji in seminaristi pokazal, da so udeleženci zelo živo zavzeti za to, da bi se seminar organizacijsko in vsebinsko še obogatil. Razpravljali so predlagali porazdelitev seminaristov na primernejše manjše skupine, pravočasno seznanjanje s podrobnejšo vsebino seminarja, pravočasno dobavo notnega materiala, več tudi specialnih „obrobnih“ tém, več predavateljev, teme v zvezi z razrednim poukom, Orffovim instrumentarjem, stilnimi obdobji in interpretacijami, improvizacijo v zboru, izkušnjami posameznikov pri delu z zborom itd.

Prav tako si udeleženci želijo na seminarju spoznati več tehtnejše in sodobnejše glasbene literature.

Mislil, da je letošnji seminar s številom in aktivnostjo udeležencev potrdil, da dirigenti zborov niso bili na seminarju le po „službeni dolžnosti“, ampak da jih v njihovem delu in razmišljanju vodi iskreno navdušenje. Vsi se želijo izpopolnjevati, da bi lahko glasbeni mladini, s katero delajo v pevskih zborih, odkrili čim več lepote, ki jo skriva glasbena umetnost.

CIRIL VERTAČNIK

PISMO IZ VIPAVE

Pomlad je prinesla Vipavi nov utrip kulturnega življenja. Grad Zemono s svojimi freskami nudi edinstven prostor glasbenim prireditvam. Zemono je znan že iz dobe čitalnic. Leta 1862 je bila tu velika manifestacija primorskih zborov. V zadnji sezoni smo med drugim slišali odlični zbor Madrigalistov iz Bukarešte, ki je poslušalcem gotovo ostal v spominu. Spored je obsegal predvsem renesančne pesmi, kar nas je presenetilo, kajti zbor je še posebej znan kot „romunski glasbeni laboratorij“. Sprostil je zborovski način petja in ga usmeril k širši uporabi zvočnih sredstev. Izredna uglašenost zboru je pritegnila tudi neukega

poslušalca in koncert je imel velik uspeh.

Domači pevski zbor Obala pod vodstvom Mirka Slosarja se nam je predstavil tik pred odhodom na mednarodno tekmovanje v Arezzo. Poleg priredb slovenskih narodnih pesmi so zapeli dela starih mojstrov ter nekaj skladb sodobnih jugoslovanskih skladateljev. Zbor je izredno mlad, vendar kakovosten. Posebno priredbe slovenskih narodnih je zapel vrhunsko.

Tudi letošnja sezona pričakujemo nekaj zanimivih koncertov. Že v oktobru bomo v okviru abonmaja „Večeri z muzami“ poslušali v Zemonu moskovske pevce.

MARTINA ČERNE

PAVEL
ŠIVIC

Pavel Šivic med predavanjem v Interlochnu v Združenih državah, kjer je zastopal Jugoslavijo na kongresu mednarodne zveze glasbenih pedagogov (leta 1966)

Česa vse že niso povedali o njem! Da je vsestranski, izjemno delaven, na vseh koncih znan, široko razgledan, povsod sodelujoč neugnano živahen, strašansko plodovit. Da je v eni osebi skladatelj in kritik, koncertant in učitelj, organizator in spremljevalec, esejist, funkcionar, animator, dirigent in kaj vem kaj še. Da je obredel po glasbenega sveta, slišal in videl množico grozno (manj grozno in nič grozno) slavnih ljudi vseh svojih poklicev, vzgajal in vzgojil neznansko čredo mladih (danes že tudi priletnih) glasbarjev, napisal za čedno polico člankov, razprav in knjig — da o notah ni govorimo. Cela rešta vlog in preoblek se vrtili okrog njega: meščar in popotni tovariš, taboriščnik in partizan, predavatelj in poslušalec, zdaj v fraku zdaj v pumparicah, s kravato in razoglav, ob palici ali za volanom, s fotografskim aparatom in pod reflektorji . . .

Če je torej kaj reda na tem svetu, bi morali začeti kot to spodobiti: Pavel Šivic se je rodil (res je, 2. februarja pred sedemdesetimi leti v Radovljici) . . . Pavel Šivic se je učil (tudi točno, klavirja in kompozicije; pri marsikom in še danes se uči) . . . Pavel Šivic je bil (mimogrede bi vam naštel za dobro stran tega „bil“) . . . Pavel Šivic je napisal veliki del (celo če se radi gulite vam tega seznama ne privoščim), samih krasnih in pomembnih . . . Pavlu Šivicu so podelili koš priznanj (nekaj jih je res dobil) . . . pomen Pavla Šivica pa je takšen in še takšen in sploh velik . . . Zagotovo, bilo bi na moč učeno, čisto po pravilih bi ga razstavili in pospravili v predalčke. Ampak oprostite: ne morem.

Šivic ni pisal in ne piše samih znamenitih skladb, ni govoril in ni pripoveduje samih suhih modrosti. Ni genij iz šolske čitanke in ni prečok, kratko malo ne diši po muzeju — samo človek je. Zelo živ, tudi on je pogostokrat padel in se pobral, zašel in spet poiskal pot. Če odštejemo marsikaj (recimo leta in duh, ki nam ga čas obrusiti kolikor pač zmoremo in hočemo, recimo znanje in voljo, ki ju imamo na pretek), potlej je razlika med njim in nami najbolj ta, da živi svoja doživljaja razgrniti v tonih. Ustvarjalec je. Drugače pa se življenje pesti kot slehernika, živi ga kakor mi ali pa še težje, otepa se z dobrim in slabim, želi si, ne mara, kljubuje. In kakršen že je takšno glasbo piše. To se kajpak ne pravi dolgočasno, ker ne hodi v jeansu in je brez brade, ali angažirano, ker bi se razumel v light-show in bil kantavtor. In se tudi ne pravi, da bo njegova glasba vsakomur pogodu. Najbrže ne bo, ljudje smo različni. Dobro je vedeti, če se prej poznamo. Torej:

Pavel Šivic se rad smeje, še raje se veselo nasmiha (no, kdaj kdaj tudi bolj zamišljeno). Ni treba veliko, da ga najdete pri takšni volji, a ponavadi morate uganiti, kje tiči vzrok. Smeje se namreč na sebe. Nekje znotraj mu je kakšna beseda, pogled, odtenek glasu — drža ukresala spomin, ga zvrtničila skoz kdove katere prigošnje povezala s tem in onim, kar si je mislil, prebral, videl ali slišal — že mu poblisne za očali. Bolj v troskokih kot zapored včasih potekajo kaj je tisto dovtipno ali smešno. Ne bo zameril, če ostanete resnični hitro pa se bo poslovil, če mu dolgovezite: poglavcev ne mara. Zanj je imenitna šala, ko riše za klavirjem **Muhasto gospo Dolare slovesnega gospoda Solfasi**, ker pač zna pripovedovati s toni (in ponazarjati tudi). Komur je všeč, naj se torej zabava z njim, ampak brez besed: zgodbo si mora poiskati sam. Lahko da se spominja imenovala **Najdihojca** ali **Mikijev god**, **Značaji** ali **Ločila** ali **Bodila** — lahko pa tudi (kadar je nasmeš bolj zamišljen, kadar izginjajo **Vzgibi** in **utripi**, **Sence**, **Spomini** in **svetli prameni**). Vendar vsem navkljub: toliko vedrega kot Šivic nam je napisal komaj kdo, brez verzov ali nanje. Bil je še Osterčev študent, ko se je predstavil navihano opereto **O, ta prešmentana ljubezen**, a tudi v zrelih letih se je rad smejal — in zlagal **Aufbiksarske** pa **Pravljice iz ledene dole** pa **Iveri** in na kupe drugega.

Najbrž mi boste verjeli na besedo: takšen človek zna bistvo opazovati. Ne jadicuje, kot je navada na popevkarskih festivalih, tudi ne „trpi“, da bi ga bolj občudovali. Smeh je čudežno zdravilo v njegovi luči so stvari neznansko jasne in življenje je vredno naporov. Čez Šivica je šla druga svetovna vojna, prej je bilo trdo, dostikrat še pozneje, toda znal je stisniti zobe: razumel je bistvo. Tisto, da se tepeš za domovino in se žrtvuješ in postavljaš po robu, mu niso bile puhlice, res je šlo marsikdaj za nohte. A kakor je viharil čas, skladatelj mu je držal ogledalo. Nič ni ginljivo čustvo in bobnel s patetično sapo: pel je o **Zaplenjenem pismu s front**, klical **Nocoj, tovariši, v napad**, se spominjal hoje **Po celih zledenelih**. Ko pa je strašn a morija slednjic ponehala (in ste potem, dolgo po tem rodili vi, kar vas je bralcev Glasbene mladine — ni pozabil. Iz spominov, iz življenja so se mu trgale podobe ljube in usod, da jih je spletal v **Improvizacije na partizansko liriko**, podobno **Rdečih oblakov** in **Požgane vasi**, v pretresljiva **Zaključnja** . . . in v opero o **Cortesovi vrnitvi**. Četudi je njena zgodba srednjeveška in so osebe na Španskem doma: takšnega dela o svetu

Na lanskem kvizu Glasbene mladine Slovenije je Pavel Šivic sodeloval kot pianist in predsednik strokovne žirije. Fotografija je s polfinala v domžalski osnovni šoli. Foto: France Modic

Množični prizor iz opere „Cortesova vrnitev“, ki so jo v Ljubljanski operi uprizorili leta 1974

Pokojni slikar Miklavc je v ujetništvu v Sulmoni takole upodobil Pavla Šivica, ko je vodil zbor soujetnikov

sodobnih ni doslej napisal še nobeden slovenskih skladateljev.

Se razume, da mu niso samo ploskali. Tu se je zdela njegova glasba preveč „abstraktna“ tam premalo „prirčna“, drugod so se zmrdovali zavoljo „modernizmov“ – ampak to sodi zraven. Pavel Šivic je namreč neznansko radoveden. Nič mu sicer ni mar, kaj je v sosedovem loncu, zato pa nenehno poskuša in preskuša skladateljske novosti. Zadnja desetletja jih je bilo na pretek – in nobena mu ni ušla. Kajpak, za „spodobno“ družbo so takšni glasbeniki nebodigatreba, preveč neotesano ji stopajo na prste. (Saj veste: komaj se človek dobro zavali v naslanjač, natakne copate in se pripravi na lepo godbo, že pride nekakšno one in vam začne cefrati ušesa!) In Šivic je uganjal prav to: ni se sprijaznil, ni prežvekoval, ni verjel (še danes ne verjame), da sme glasba le prijetno ščegetati ušesa. Kar naprej je muziciral drugače, kot so pričakovali, mimo „pravega“ okusa, se podil za svetom in ga kazal po naših globačah... To je seveda lahko napisati (imenitno se sliši), precej bolj zoprno pa je početi! Pa je le vztrajal, pred vojno, med njo in po njej.

Preskusil je četrtrtone, pisal dvanajstttonsko, še preden so na Slovenskem dognali, kakšen greh je to, zložil Suito za saksafon in orkester, ko je bil jazz prava šiba božja in zamorsko pohujšanje. Dobro desetletje pred ostalimi je ujel v Istrsko legendo tonski svet našega kamnitega polotoka, pel po domače, ampak z disonancami, nič čitalniško (to je šele bilo narobe!), spravil na noge Collegium musicum, da je lahko izvajal sodobno glasbo, ko smo bili najbolj za plotom, razlagal, prepričeval, branil. Le napadel ni nikoli, razen tistih s copatami...

Zdaj bi vam seveda moral naplesti štorijo o njegovih sonatah, koncertih, suitah, o komornih in orkestrskih partiturah z bolj „čudnimi“ naslovi pa o zborih in ciklih samospievov. Moral bi se razpisati o njegovem raznovrstnem opusu, recimo od Ugank in Otroške astronomije do Premen, Sosredij ali Razmerij. Moral bi zrecitirati, kako se je slogovno razvijal, in vendar ostajal novi klasicist, kako njegov klavirski stavek dokazuje izkušenega pianista, kako tanek posluš ima za péto besedo intakonaprebrezkonca samošolskonakladanje. Moral bi – pa ne bom. Pavel Šivic je bil namreč tudi moj profesor: profesor, ne profoks. Pogosto smo se prerekali, o vsem in vsakomer, še izzival nas je. Znal je poslušati in vrniti milo za drago, priznati naš prav in pribiti svojega, nas povabiti k delu zunaj šole in na klepet domov. Nikoli ni zmanjkalo snovi. In takrat sem razvozlal, kaj misli o ljudeh, tudi o sebi. Tole: nenehno je treba vnaprej, v globino, višino, širino. Človek je živ, dokler se skuša vsakokrat znova preseči. S skladateljem ni nič drugače. Leta ne štejejo.

BORUT LOPARNIK

Oddaja „Iz dela Glasbene mladine Slovenije“, ki bo posvečena skladatelju Pavlu Šivicu bo na sporedu 1. programa radia Ljubljana v soboto, 14. oktobra ob 18.30.

DUBRAVKA TOMŠIČ - SREBOTNJAK

Profesor Tomšič-Srebotnjakova pripravlja udeležence seminarja iz Bolgarije na zaključni nastop.

Vse naše in tuje revije se ponašajo z intervjuji, velikimi in malimi, hudomušnimi in resnimi, mi pa smo se do sedaj le skromno lotevali te teme. Sem in tja smo seveda objavljali tudi intervjuje, vendar jim nismo dajali zvonečnega imena niti jim namenili poudarjenega prostora. Tako je letos uredniški odbor sklenil, da zanimive in pomembne glasbene umetnike, ki živijo med nami ali pa prihajajo k nam gostovat, povabimo na pogovor prav za bralce naše revije.

Kot prvo osebnost smo izbrali našo pianistko, domačim in tujim odrom dobro znano glasbenico Dubravko Tomšič-Srebotnjakovo. Ko sem se pripravljala na pogovor z njo, mi je po glavi rojilo kup vprašanj, pa sem prav v tistih dneh po naših in hrvatskih časopisih zasledila intervju za intrvujem, v katerih novinarji Dubravko sprašujejo o počutju, družini in delu, predvsem pa o nagradi Orlando, ki jo je pianistka prejela za najboljšo glasbeno poudaritev na Dubrovniških poletnih igrah. Ob vsem, kar sem prebrala, mi je kupček vprašanj kar uplahnil, vendar je nekaj radovednosti le ostalo. Seveda me je najprej zanimal Orlando, nagrada, o kateri pri nas malo

slišimo; verjetno redko poroma v roke slovenskega umetnika, zato smo lahko letos toliko bolj ponosni. Vedela sem, da je Dubravka nagrado dobila za izvedbo Mozartovega koncerta za klavir in orkester v A-duru, nisem pa vedela, kateri ansambel jo je spremljal.

Mozartov koncert sem igrala z Zagrebškimi solisti tako v Dubrovniku kot že prej, ko smo imeli aprila in maja daljšo turnejo po Jugoslaviji. Posneli smo tudi ploščo, ki bo prihodnje leto izšla pri kasetni produkciji RTV Ljubljana.

Kdo pravzaprav podeljuje nagrado Orlando?

Orlando dobiva najboljši dramski in glasbeni poustvarjalec. O nagradi glasbeniku odloča žirija, ki jo sestavljajo hrvatski radijski in časopisni glasbeni kritiki. Pokrovitelj je Vjesnikova izdaja „Izbor“, ki pripravlja slovesno podelitev v septembru v Zagrebu.

Očitno je tako aktivnemu glasbeniku tudi poleti težko najti mirne in brezdelne dni. Ob nastopih je Dubravka Tomšič-Srebotnjakova v juliju štirinajst dni vodila tečaj klavirske interpretacije na poletnem seminarju v Weimarju. Visoka glasbena šola v

tem vzhodnonemškem mestu, ki nosi ime velikega skladatelja in pianista Franza Liszta, vsako leto prireja mednarodne glasbene seminarje; ti so si pridobili sloves. Lahko približno opišete takih štirinajst dni?

Kar sedemindvajset profesorjev iz raznih držav, od Sovjetske zveze, Finske, Norveške, Češke pa seveda Nemčije in Jugoslavije se je zbralo, da bi vsak s svojimi študenti izdelal določen program. Zastopani so bili skoraj vsi instrumenti, pa solopetlje, dirigiranje in celo specialni razredi, kjer so udeleženci spoznavali spremljavo samospeva, izvajanje Brechta in komorno igro. Vsak profesor je ob prihodu preizkusil prijavljene študente in med njimi izbral tiste, ki so bili dovolj zreli in pripravljeni, da je z njimi izdeloval interpretacijo določenih skladb. Ostali udeleženci so v razredu sodelovali s poslušanjem in vprašanji kot pasivni študentje. Delalo se je tako rekoč od jutra do večera, in čeprav je weimarska akademija v primerjavi z našo ogromna in razkošna, so se udeleženci seminarja dobesedno metali iz razredov, saj je vsak želel do konca izrabiti čas za vaje. Vsako dopol-

dne so bile učne ure, popoldne so največkrat študentje pripravili produkcijo, sko raj vsak večer pa so se s programi predstavili profesorji. Škoda se mi zdi, da se seminarja ni udeležilo več naših mladih glasbenikov. Jugoslovanci so bili predvsem med pianisti vendar le štirje.

Zadnja leta se mnogo ukvarjate s pedagoškim delom. Kako najlaže posredujete svoje znanje in izkušnje mladim, morda kar s praktičnim prikazom?

To je odvisno od študentove dojemljivosti, od stopnje njegovega razmišljanja. Če svojo interpretacijo odigra prepričljivo, mu je treba pustiti, čeprav mi morda ni najbolj všeč. Najprej vedno razložim z besedami, ker svojo interpretacijo ne smemo vsiljevati.

Vsak si jo mora izdelati sam. Lahko pa pozneje primerjamo različne izvedbe. Na stopnji, na kateri poučujem, bi morala biti osnovna naloga interpretacija, vendar se pogosto ukvarjamo še s tehničnimi težavami, ki so po končanem tretjem letniku akademije čisto odveč.

Pa je v zadnjem času mlada generacija pianistov kaj bolj množična in obetavna?

Zadnja leta se je raven precej dvignila, poostriili smo kriterije. Talenti so, vendar je žal po celotni Jugoslaviji tako, da je v nižjih glasbenih šolah veliko imenitnih učencev, pozneje pa se kar izgubijo. Verjetno prepozno začnemo njamo ali pa gre šolanje prepočasno. V tujini je mnogo lokalnih tekmovanj, ki dajejo možnost nastopanja in nudijo vzpodbudo mladim talentom. Pa tudi starostna stopnja je nižja. Pri glasbenih talentih je dvajset let že mnogo; glasbenega šolanja ne moremo čisto izenačiti z drugimi fakultetami.

Tudi v letošnjem šolskem letu imate daljše gostovanje po Evropi, igrali boste z orkestri in pa recitalih. Bo v letošnji turneji kaj izrazito novega?

V glavnem sem povsod, kjamor nastopala letos, že igrala. Tudi v Dunajskimi simfoniki, katerimi bom letos izvedla Beethovnov 4. koncert, sem že nastopala. Prvič pa bom sodelovala s orkestrom Mozarteuma, s katerim bom igrala Beethovnov 4. koncert pod taktirko Kurta Sanderlinga v Salzburgu.

Pa lahko usklajujete ob rednem poučevanju še vaje in gostovanja, ko pri nas nimate asistentov kot je to v navadi na tujem?

Težko. Predvsem je to zelo naporno zato, ker ur, ki jih moramo mojo odsotnostjo zamudimo, ne morem nadomestiti naenkrat, pa se tako intenzivno ne da delati najmanj pri glasbi. Navadno moram takoj po vrnitvi iz tujine začeti s poukom, ne da bi utegnila odpočiti, da zamujem ure med šolskim letom počivam nadomestim.

S pianistko se je pogovarjal
KAJA ŠIV

LJUDSKA
GLASBA
NA RADIU
LJUBLJANA

Na ljubljanskem Radiu delam že pet let in prav toliko je stara tudi redakcija za ljudsko glasbo kot posebni oddelek v uredništvu za resno glasbo. Z Marjanom Kraljem oblikujeva oddaje „Slovenska zemlja v pesmi in besedi“, „Ob izviri ljudske glasbene kulture“, „Izročila tisočletij“ in „Iz glasbene tradicije jugoslovanskih narodov in narodnosti“. Tesno sodelujeva tudi s kolegi iz glasbeno-narodopisne sekcije pri SAZU, ki večkrat pripravijo to ali ono oddajo iz cikla Slovenska zemlja v pesmi in besedi. V naših pogovorih dostikrat povprašava za mnenje o stvareh, ki jih kot znanstveni delavci bolje poznajo. Kljub temu se zavedava: Akademija ima svoje poslanstvo, naša redakcija na Radiu spet svojega.

Oba imava rada ljudsko glasbo in ples, zato najino delo usmerja želja po ohranjanju glasbenega izročila, vračanju izročenega po radijskih valovih in spodbudi po nadaljevanju ljudskega ustvarjanja.

Tisti, ki nam je pri srcu ljudska umetnost, se sprašujemo, kaj se danes dogaja v njenem svetu, kaj je danes s to našo „folkloro“. Jo bomo res prodajali samo še na stojnicah s spominki, ali jo bomo zgrabili tam, kjer je treba in jo tudi sprejeli v našem vsakdanjiku? Včasih se mi zdi, kot da bi se je pri nas sramovali, pa nam vendar tako prija, kadar jo začutimo; ne samo starejšim, za katere naj povem, da mnogi od njih kar pridno posedajo ob torkovih večerih pri radijskih sprejemnikih, tudi mladim, kadar se skozi zavite ritme modnega „beata“ začuti stara ljudska viža.

Z ljudsko glasbo pa je tako, da ji današnje življenje pušča tesno priprta vrata. V osemletki so nas pri pouku biologije učili, da „raba organe krepi, neraba jih slabi“. Nekaj podobnega velja tudi za ljudsko umetnost: če je ne potrebujemo več, bo počasi izumrla. Tako problem nadaljnega nastajanja ljudske umetnosti prerašča problem ohranjanja tradicije. Stare ljudske pesmi, na primer, ne morejo več v pozabo — že v prejšnjem stoletju so jih začeli vpenjati v notna črtovja, danes jih zvijemo v magnetofonski kolot, vtisnemo na plošče, pošiljamo po radijskih valovih ali prek televizijskih ekranov. Ljudem ponujamo pre-

teklost, a obenem zaviramo nastajanje novih pesmic, s tem ko ljudi — pevce in pevke pa godce — spreminjamo v pasivne poslušalce in gledalce. Poleg tega pa današnje življenje postaja vse bolj individualistično, usmerja posameznika k reševanju osebnih problemov, zadoščanju osebnih želja, teži k osamitvi človeka, zapiranju pred kolektivom, ki pa je najpotrebnejši za nastanek ljudske pesmi.

O problemu ljudske glasbene ustvarjalnosti se bomo še pogovarjali, danes bi vam raje povedala še nekaj o letošnjem jesenskem programu naše redakcije. Medtem ko se bodo ob ponedeljkih in sredah vrstile oddaje za glasbeno tradicijo drugih narodov, bo petkova dopoldanska oddaja posredovala ljudske pesmi in ples naših narodov in narodnosti. Za osrednjo oddajo naše redakcije, ki je že vrsto let na sporedu ob torkovih večerih in jo imenujemo Slovenska zemlja v pesmi in besedi, smo načrtovali takole: nekaj oddaj bodo pripravili kolegi iz Glasbeno-narodopisne sekcije pri SAZU — med njimi je nekaj reportažnih, druge bodo poljudno-znanstveno obravnavale pojave v slovenski ljudski glasbi, seveda opremljene s posnetki s terenskih snemanj. Te vrste oddaj imajo namen opozoriti na nekatere posebnosti našega glasbenega izročila. Oddaje, ki jih bova pripravila z Marjanom Kraljem, bodo prinašale vtise z najinih poti po slovenskem etničnem ozemlju, po katerih sva se s smecalcem vozila in hodila lansko zimo in letošnjo pomlad. V tem času so nam v mikrofoni peli, godli in pripovedovali domačini s Črnege Vrha nad Polhovim Gradcem, iz Zibike in Henine nad Jurkloštom na Kozjanskem, iz Vidma ob Ščavnici in Žerjavcev v Slovenskih goricah, s Pohorja in Kotelja na Koroškem.

Tako. Danes sem vam namevala samo predstaviti radijsko redakcijo za ljudsko glasbo, opozoriti na problematiko ljudskega ustvarjanja in spregovoriti nekaj besed o jesenskem programu. Če sem uspela v vas, bralcih, vzbuditi vsaj drobno misel na ljudsko pesem in okoliščine, v katerih se je znašla, vas v naslednjih številkah revije Glasbena mladina vabim k nadaljnjim razmišljanjem. JASNA VIDA KOVIČ

Žvegla in bršljanov list, kakor nanju igrajo v Halozah. Foto Marjan Kralj

Trio Jožeta Peternelja iz Žirov okoli leta 1963

Žvegla, že skoraj izginulo ljudsko glasbilo iz Haloz. Foto: Jožef Lozinšek

JUNIJSKI FESTIVAL V LJUBLJANI

Dewey Redman v Ljubljanskih Križankah. FOTO: URŠKA ČOP

Devetnajsti mednarodni festival jazza je izzvenel v petih junijskih večerih, napolnjenih s kar se da različnimi vrstami jazzovske umetnosti. Organizatorji, ljubljansko Jazzovsko društvo, se tako že dve desetletji trudijo, da bi ustregli vsem ljubiteljem jazza, ki med letom le tu in tam doživijo nekaj te prave glasbe. Posamezni koncerti v ljubljanskem Unionu se v začetku poletja zlijejo v slovensko glasbeno prireditev, tradicionalni festival, ki si je med podobnimi evropskimi shodi že ustvaril ugled.

Junij nam je tako podaril pet koncertnih večerov od 14. do 18. Seznanili smo se z iskanjem jazzovskega izraza domačih skupin, predstavili so se veliki jugoslovanski orkestri — big bandi, na odru poletnega gledališča Križanke so zablestela nekatera pomembnejša imena glasbenikov sodobnega in rosnu mladim poslušalcem že nekoliko odmaknjena ustvarjanja. Programski koncept, podoben lansnemu, je obetal jugoslovansko zvoneči jazz v sredo z nekaj mednarodnega dodatka. Švicarska skupina OM Electric Jazz Free Music je nastopila z živahnim brazilskim toklacom Dom Um Romão, ki je zaropotal nekaj južnoameriških ritmov in sodobno obarval zvok skupine. Slovenski delež je prispevala ljubljanska Sončna pot, skupina, ki se pogumno vzpenja med nove zvočne iskalice; druge jugoslovanske skupine so delovale precej blede, brez trdno začrtanega glasbenega koncepta, vsekakor najglasnejše makedonski rockerji Leb in sol. Beograjski jazz kvintet in zagrebški Toranj 77 bosta morala še veliko vaditi in si nestrpati nekaj izkušenj.

Tradicionalni del v programu so izpolnili otvoritveni koncerti velikih orkestrrov naših glavnih radijskih in televizijskih centrov. V treh večerih so se big bandi vrstili takole: beograjski z novim dirigentom Zvonimirjem Skeritom, zagrebški z že znanimi skladbami in big band RTV Ljubljana, ki je v primerjavi z ostalimi pokazal prepričljivo visoko raven. Solisti, predvsem

Tone Janša, so zbudili upanje, da v domačem jazzovskem dogajanju vendarle lahko pričakujemo kaj izvirnega, kvalitetnega in novega.

V četrtkovem večeru smo doživeli prvi festivalski višek. Uvodoma je zanimivo zazvenel trio vibrafonistov, okrepljen z ritmisko sekcijo Vibraphon summit 781 Večer je izpolnil kvartet temnopoletega tenor saksofonista Deweya Redmana, izrednega glasbenika s polnim, osebnim izrazom in globokim občutkom za podajanje črnske glasbe. Redmana je prekalil John Coltrane pa tudi glasbene izkušnje z Ornettom Colemanom, izoblikoval se je v veliko osebnost, ki rada posega po vzhodnjaških glasbenih motivih in instrumentih. Lastni skupini sta predstavila dva saksofonista v ljubljanskem big bandu: Tone Janša in Andrej Arno. Mnoge je prijetno presenetil Janšev mednarodni jazz kvartet s svežimi idejami in trdno začrtanim konceptom glasbenega izraza.

Povabljeni tuji gostje so sestavljali precej skupin, ki so se vrstile v petkovem večeru, v soboto in v nedeljskem finalu. Vzhodni jazz je zastopal madžarski klavirski duo Vukan—Lakatoš z basistom. V nadaljevanju so ustvarjali trio bobnarja Arta Taylorja z gostujočim saksofonistom Johnyjem Griffinom, Bud Freeman s kvartetom, vsi v znamenju obujanja starejših jazzovskih vrst in skladb.

Vokalni del sta prispevali kar dve pevki: Helen Humes, usmerjena predvsem v blues, in tradicionalistka Beryl Bryden z živahno dixieland spremljavo. Nedeljski večer je izzvenel z dvema koncertoma: kvintet Giorgio Gaslini, ki je predstavil zanimivo šeststavno suito, polno tehničnih in idejnih iskrivosti, in kvintet znanega ameriškega trobentača Woodyja Shawa, tipičnega predstavnika klasično jazzovskega izraza.

Pomembna glasbena prireditev ohranja tradicijo, trudi se, da bi množica osvojila živo jazzovsko umetnost in spoznala več glasbenih obrazov.

URŠKA ČOP

TRETJIČ JAZZ V PISI

Jazzovski festival v Pisi še ni tradicionalen, mnoge med — in obfestivalne prireditve, pa mu omogočajo, da postane eden najpomembnejših v Italiji. Pokrajina Toscana, italijanska kulturna zibelka, si želi ustvariti glasbeno prireditev. Tisti, ki odločajo, so se odločili za jazzovsko umetnost, ki ima na Apeninskem polotoku mnogo oboževalcev. Prireditvi so pomagale denarno ne prav revne glasbenokulturniške organizacije, centri za študij jazza, za raziskovanje glasbene improvizacije...; dela so se lotili mladi ljudje, polni energije.

Glasbeno dogajanje so razširili in razdelili v dva dela: prvi štirdnevni je polnil ušesa prijateljem v Firencih, druga polovica je izzvenela v mestu z znamenitim stolpom, ki se je tudi letos ponovno nagnil, v Pisi. Programsko sta si bila podobna, dvakrat so nastopili isti glasbeniki, v dveh mestih so mladi, kreativni ljudje peli in improvizirali na instrumentih v urah, namenjenih za seminarje. Aktivno je lahko sodeloval vsakdo, v Pisi je glasbi dajal čarobni zvok nekoč religiji posvečen hram San Bernardo. Že nekoliko srhljiva, mogočna akustika je oplemenitila vokal tistim, ki so dopoldne v več skupinah improvizirali melodično-govorne odlomke v celoto. Dopolnjevali so jih s tišino, ki je vedno znova preraščala v napetost. Eksperimentiranje z vokalom je usmerjal skladatelj Alvin Curran. Popoldne je prepustil prostor mladim glasbenikom, ki so napolnili zidove z zvoki vseh vrst saksofonov, flavt, klarinetov, trobil, niso manjkali niti klavir, komplet tolkal in bas. Učitelj, ameriški trobentač Leo Smith, je načrtno gradil glasbeno tkivo, sestavljeno iz improvizacij in jasno oblikovane osnovne teme, podprte z nekaj statičnimi, predirljivimi akordi. Leo je najprej predstavil temo, vsakdo jo je do ritmično-melodične popolnosti ponovil. Večkratna skupna ponovitev je dopuščala vpletanje posameznih elementov v daljše improvizacije. To glasbeno dogajanje bi lahko imenovali živa, praktična vaja, ki je v jazzu najpomembnejša. Improvizacija zahteva čas, posluš, glasbeni spomin, vedno sveže ideje in veliko tehničnega znanja. Za vse instrumentaliste je bil seminar dobra, življenjsko potrebna šola. Spoznali so, kaj zmorejo in kje naj še pridno vadijo. Festivalski program so dopolnili člani Teatra Laboratorio iz Pise: sodobno življenje povezuje gibanje z zvoki iz okolja, tako je improvizirana glasba pomagala vsem gibanja željnim, ki so čutili potrebo, da obvladajo svoje telo.

Vsak pomembnejši glasbeni shod privabi številne novinarje,

kritike, opazovalce, ki s pomočjo glasbenikov analizirajo glasbeno stvarnost, težave in nova iskanja. Razprave v San Zenu so odgovorile na nešteto vprašanj, osvetlile sociološke vidike sodobne improvizirane glasbe, nje-no mesto med resničnostjo in utopijo, kajti glasba živi svoje polno življenje. Značilnost večine italijanskih jazzovskih shodov je spajanje pretežno črne glasbe (ker povabijo največ temnopoltih glasbenikov) z značilnim apeninskim ambientom: zidovjem iz zapuščenih starih Rimljanov, trgi, parki... Večer-ne predstave so izzvenele v starem centru, dvakrat so zaigrali na velikem odru v mestnem parku. Najpomembnejši koncert je pripravil multiinstrumentalist temnopolte jazzovske scene Anthony Braxton. Prepričljivo in doživeto zaigrana Coltraneova najlepša tema Naima je poslušalcem prinesla drobec zvočnega bogastva črne kreativne glasbe.

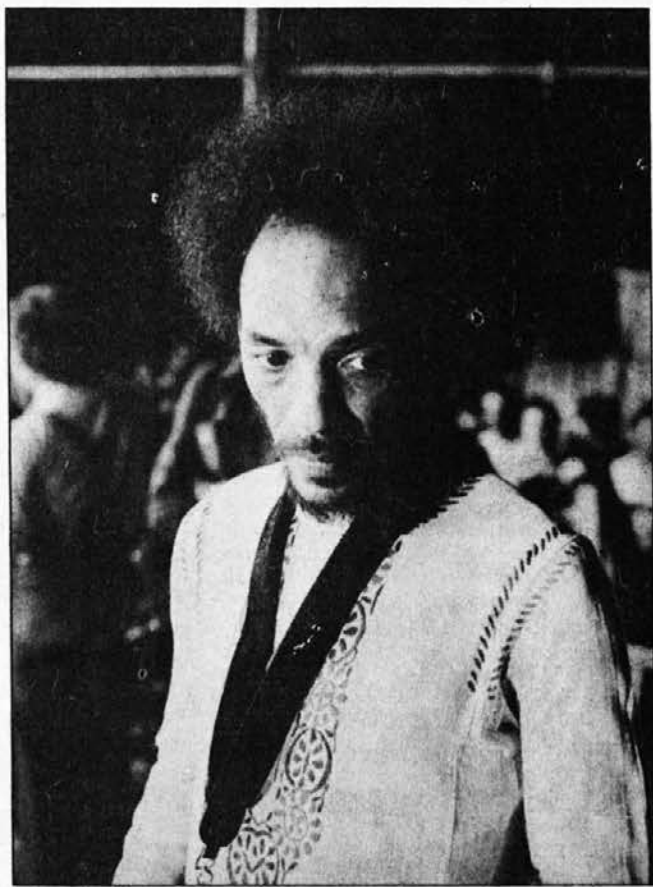
Zdi se, da so poletni meseci naklonjeni solističnim nastopom, doživeli smo jih kar lepo število. Paul Rutherford je pihal v pozavno in tubo; na slednjem glasbilu je pričaral nekaj zanimivih zvočnih učinkov, Douglas Ewart nas je povedel v svet tolkal in različnih variacij z dodatkom vokala. Tudi Muhal Richard Abrams rad sam nastopa. Poslušalci so ploskali bluesovsko obarvanim preludiranje, tehnično zahtevnim melodičnim celotam, celo rahlo zafrkljivim priredbam melodij, ki so zvenele nek ako znano.

Druga posebnost so bile nekoliko večje zasedbe — dueti; osrednja osebnost pa najpomembnejši pihalec v Art Ensemble of Chicago, Roscoe Mitchell. Dvogovor jazzovskih mojstrov pove veliko, dogajalo se je celo več kakor v veliki skupini. Prisluhnil smo kombinaciji Mitchell—Braxton in Mitchell—Smith, trojici pomembnih predstavnikov glasbe, ki jo sami imenujejo sodobna kreativna glasba. Torej so prevladovala različna pihala, polovico dueta je predstavljala trobenta v rokah Lea Smitha. Mojstri so improvizacijske „razgovore“, „monologe“ vpletali med zapisane teme, partiture so bile le v oporo. Vsak del skladbe je izzvenel stilno osebno oblikovan, preračunljivo matematično in pihal Anthonyja Braxtona, bližje človeku in naravi je ustvarjal Roscoe Mitchell, nekako med obema je ostajal specifičen zvok iz trobila.

Italijanski poslušalci spoštujejo jazz, ga cenijo in vedo, kaj jim lahko nudijo črni glasbeniki; trud organizatorjev je bil poplačan z uspešnimi koncerti, resno zastavljenimi seminarji in zadovoljnimi poslušalci.

URŠKA ČOP

RIPOVEDUJE: SAM RIVERS

Veliko časa je preteklo, preden sem si oblikoval dovolj dobro sliko o Samu Riversu, četudi sem ob tem uporabil osebne stike z njim, nekaj dolgih intervjujev, ki so nastali v zadnjih petih letih, množico koncertov z najrazličnejšimi malimi in velikimi zasedbami in seveda njegove številne posnetke na ploščah. Sam Rivers je namreč eden najpomembnejših in najbolj ustvarjalnih glasbenikov, kar jih danes deluje na področju nove glasbe. To je človek, ki dela nekaj desetletij in vključuje v svoj glasbeni izraz izkušnje, pridobljene v najrazličnejših obdobjih razvoja jazz-a. Je nepopustljiv, kadar gre za pravice njegove rase, ali kakršnegakoli razlikovanja barve polti. Naša jazzovska publika ga je spoznala na lanskoletnem festivalu jazz-a v Križankah. Ljudem je bližje njegovo ustvarjanje v sedemdesetih letih, to je obdobje, v katerem je dosegel ustvarjalni razvoj multiinstrumentalističnega izjemen nivo in zblizanje tudi s širšim krogom tistih, ki so jih druge glasbene smeri začele dolgočasiti.

Riversove pripovedi so izbrane iz nekaj pogovorov, nastalih med njegovimi turnejami po Evropi v sedemdesetih letih.

„Moj oče je bil glasbenik,

prav tako mati in tudi njuni starši. Tako sem nekako glasbenik tretje generacije. Edina stvar, ki se je spominjam iz mladosti, je glasba. Najbolj se spominjam materinega igranja klavirja. Veliko je delala na področju gospel in duhovno usmerjene glasbe. Očeta je zanimala vokalna glasba. Nastopal je v pevskem kvartetu z imenom Silverstone kvartet. Mati in oče sta veliko potovala in nastopala s svojimi skupinami.

Najprej sem igral violino, klavir me je začel zanimati kasneje. Vpisal sem se na glasbeno šolo, kjer sem se prvič srečal s pihali, najprej s sopran saksofonom. Vzporedno sem študiral igranje bariton saksofona in pozavne. Tudi po maturi sem veliko časa preživel v šoli in učil otrske igranja različnih instrumentov. Sam sem precej pogosto menjaval glasbila že takrat, ko sem bil glasbeni samouk, še preden sem začel obiskovati šolo. Takrat je bilo največ takšnih skupin, ki so igrale koračnice. V teh oblikah zasedb sem igral najprej. To so bile vojaške godbe, ki so občasno nastopale v mestu. Jazz je vplival name po končani gimnaziji, kô sem se vpisal na visoko šolo. Najprej sem odkril Colemana Hawkinsa. Za vselej mi bo

ostela v spominu njegova izvedba znane teme „Body And Soul“. Potem sem spoznal genialnega Lesterja Younga in veliko različnih orkestrrov, na primer big band Counta Basiea, Dukea Ellingtona, Earla Hinesa....

Veliko dobre glasbe je bilo ob koncu tridesetih let, v poznih tridesetih, na začetku štiridesetih. Takrat sem živel v mestu Little Rock, v zvezni državi Arkansas. Slišal sem vsako zasedbo, ki je nastopila v tem mestu. Takrat sem se učil o glasbi, igral sem v majhni skupini, ki je izvajala plesno glasbo. Igral sem v barih na plesih, kjer je bilo mogoče. Poleg vsega tega pa sem študiral tudi klasično glasbo. V šolskem simfoničnem orkestru sem igral violo, rad sem nastopal tudi v godalnih kvartetih. Edina glasba, ki si jo takrat lahko študiral, je bila klasična glasba. Igranja jazz-a smo se učili v barih in klubih, klasično pa smo se izobraževali na konservatoriju. Danes imamo šole za jazz, v petdesetih letih tega ni bilo. Na konservatoriju v Bostonu smo se učili po posebnem matematičnem načinu, s pomočjo grafičnih ponazoritev.“

„Svojo skupino sem imel v času, ko sem prišel na konservatorij. Med tem sem igral tudi v drugih skupinah. Takšen je bil običaj. Nekdo te pač pokliče, potrebuje saksofonista, te povabi v zasedbo. Seveda se mu pridružiš, ker pač tisti večer ne nastopaš s svojo zasedbo. V kavarni na trgu Harvard sredi Bostona sem imel svojo skupino. Tony Williams je bil za bobni, Phil Moore je igral klavir, bas John Nevs. Drugi glasbeniki Tonyja niso hoteli v zasedbo, ker je bil premal, imel je komaj trinajst let, četudi je bil boljši od večine bobnarjev, ki so bili takrat naokoli. Tonyjeva mama me je nenehno opozarjala, naj pazim nanj. Zaupala mi je malega Williamsa“...

Pred odkritjem Tonyja Williamsa (1959) je preživel nekaj časa na Floridi v R and B zasedbi, ki jo je vodil Don Wilkerson, izvedel je kratko turnejo v spremiljavni skupini z legendarno jazzovsko pevko Billie Holiday. V zgodnjih šestdesetih letih je bil v skupini, ki je spremljala popularne pevce tistega časa, med katerimi sta bila tudi Wilson Pickett in Maxine Brown. Na začetku leta 1964 je opravil turnejo z bluesovskim kitaristom T-Bone Walkerjem. To je bila Riversova drobna bluesovska izkušnja, tej pa je sledilo delo v znamenitem Milesovem kvintetu (Miles Davis – trobenta, Sam Rivers – tenor saksofon, Herbie Hancock – klavir, Ron Carter – bas, Tony Williams – bobni, poskušajte najti album „Miles In Tokyo“, z omenjeno zasedbo). Po letu 1964 je Rivers usmeril energijo v delo s svojimi zasedbami. Bile so različnih oblik, saj ni nikoli ostajal v konceptu kvarteta ali tria dlje časa. Nenehno je dodajal glasbenike in z različnimi instru-

menti oblikoval big band, potem pa je to spet opustil. Takšen je Sam Rivers tudi danes. Leta 1965 je delal s pianistom Andrewom Hillom (v tej zasedbi so bili še Richard Davis, Steve Ellington, Robin Kenyatta). Najprej je z njimi snemal za Blue Note, kasneje z drugimi zasedbami pa za nekaj različnih gramofonskih družb, vse od CBS, Shandar, Impulse, ECM, Black Saint, Red, Douglas, Fluid, Circle, IAI, do Horo.

AVGUST 1974

„Svojo glasbo bi imenoval jazz. V tem jazzu so evropski vplivi. V moji glasbi so združena vsa obdobja v zgodovini jazz-a, igral sem namreč z mnogimi. Glasbo cenim, jo vrednotim po občutkih, čutim jo. Bilo bi neiskreno, če bi igral nekaj, česar ne čutim. Igraš kakor čutiš, dokler se ne vmeša denar. Potem si včasih neiskren, ker moraš igrati v nasprotju z občutki. Tega doslej nisem napravil“.

„Vem, da je veliko glasbenikov spremenilo način svojega igranja zaradi denarja. Težko je to reči na primer za Milesa Davisa. Njegov znani album „Bitches Brew“ pomeni popolno spremembo v načinu igranja na začetku sedemdesetih let. Tolikšnega denarja družba, za katero delam, ne vpliva v moje projekte. Težko je kaj reči o novi glasbi Milesa in Hancocka, imata pač svoj vzrok da tako igrata, verjetno tudi zato, da bi obogatila s svojo glasbo širši krog ljudi. Če hočeš napraviti to potezo, moraš spremeniti glasbo, se prilagoditi, igrati manj vredno glasbo. Natančno to hočejo gramofonske družbe. Ne zanima jih ali je glasba dobra ali ne. Če si glasbenik prizadeva za to, da bi delal ljudem dobro glasbo, ne bo prišel k veliki gramofonski družbi, torej bo delal za kakšno manjšo. Morda bo to manjšo družbo zanimala raven glasbe.“

„Človeku, ki ni slišal za novi jazz, se zdi vse skupaj zmešnjava, ker igrajo vsi sodelujoči glasbeniki naenkrat brez osnovnega ritma. Prav zaradi tega je morda težko prodreti v to glasbo. Ne vem zagotovo, ali naj za razumevanje te glasbe poslušajo ljudje starejše glasbene oblike. Oseba lahko poslušala določene zvrsti rocka in preko tega pridobi odnos do takšnega jazz-a. Rock se je namreč razvil iz jazz-a. Vsa glasba, ki prihaja iz Amerike, izhaja iz jazz-a. Celotna ameriška glasbena scena prihaja iz jazz-a. Klasična glasba je izrazita evropska. V jazzu imamo črno ameriško glasbo in evropsko glasbo. Seveda je večina ameriških glasbenikov študirala evropsko klasično glasbo, preprosto zato, ker jih je zanimala. Mene je na primer zelo zanimala evropska glasba, študiral sem jo, kakor tudi indijsko, japonsko, kitajsko in afriško glasbo. Nenehno namreč težim k takšnemu pristopu. Hočem doseči popolno razumevanje vseh glasbenih zvrsti“.

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA:
BRANE RONČEL

NEKAJ O PUNKU - MALO DRUGAČE

Punk (rock), eden najpomembnejših pojavov v rock kulturi sedemdesetih let, je bil dolej pri nas obravnavan bodisi s predsodki, bodisi površno in senzacionalistično — kot moda, ki povzdiguje grdoto in neglasbenost. V resnici pa je precej več: njegove korenine so tako v najboljši tradiciji rocka kot v družbeni in kulturni stvarnosti današnje Velike Britanije (in v manjši meri ZDA).

Punk je izbruhnil v času družbene krize in hkrati v času, ko rock, ki je pomemben del kulture angleške mladine, ni več izražal občutij, idej njihove vedno težavnejše in brezizhodne vsakdanjosti; „glam-rock“ (T. Rex, Gary Glitter, Suzy Quatro...) in „art-rock“ (Roxy Music, David Bowie...) sta se izpela, velike zvezde rocka „revolucionarnih“ šestdesetih let — Rolling Stones, Who pa tudi Pink Floyd, Yes itd., so izgubili stik s stvarnostjo, ki jo je živela njihova publika, zašli so v slepo ulico bogataškega superzvedništva ali pa v eskapizem (lahkomiselnost) „kozmične“ glasbe. Tako ni bilo čudno, da so jih že prvi punk-rock bandi (ne več skupine) s Sex Pistols na čelu, takoj označili kot „stare dolgočasneže“, ki da so jim problemi in stiske sodobne mladine iz nižjih slojev malo mar, Zanicall so tudi „glasbeno kvaliteto“ in „profesionalnost“ kot prazno formo; s kritičnimi, izzivalnimi, satiričnimi besedili in preprostimi, a silovitim zvokom so hoteli čimbolj neposredno izražati razpoloženje okolja, iz katerega so izšli — in tudi protest proti ureditvi in proti „rock-businessu“ in komercialni „zabavni glasbi“ (od „prodanega“ rocka do disco zvoka). S tem so se navezali na uporniško, nekonformistično tradicijo rocka 60. let.

Še posebej pa je zanimivo in pomembno, da je bil punk zares „gibanje“, ki se ni izražalo le v glasbi, ampak tudi v načinu oblačenja, izražanja, obnašanja; pojavila se je množica časopisov, cel „pogled na svet“, ki je parodiral meščanske vrednote in način življenja; v svoji „estetični grdega“, ki jo nekateri primerjajo z dadaizmom, in vsakršni izzivalnosti so šli punk i tudi v skrajnost kitenja s simboli tretjega rajha; tu ni šlo za prevzemanje njegove ideologije, ampak za posmeh samozadovoljnosti staršev, „zmagovalcev“ v drugi

svetovni vojni, ko pa so „v resnici zmagali Nemci“, kot je zapisal neki punk-časopis, misleč na današnjo ekonomsko prevlado Zvezne republike Nemčije. Po glasbeni plati pa je bila pomembna posledica punkovske „anti-glasbenosti“ demokratizacija rocka: ker vrhunska kvaliteta zvoka (točneje: visoka cena opreme) ni bila bistvena, so številni pristaši punka lahko sami začeli igrati.

Družbeni sistem in sistem glasbenega „businessa“ sta skušala spočetka punk ignorirati, nato pa zatreti in razvedniti — bodisi z denarjem, bodisi z izkrivljenim seznanjanjem javnosti o dejanjih in idejah punka. Bulvarski tisk ga je razglasil za „fašističnega“, v resnici pa je večina punk-bandov napredno usmerjenih: najpomembnejši — Clash, Sham 69, Buzzcocks, X-Ray Specs. — večkrat nastopajo na prireditvah organizacij Rock proti rasizmu in Protinacistične lige, ki se bori ta proti angleškim neofašistom — Nacionalni fronti. Prav ti bandi ohranjajo „duha“ punk-gibanja, ki je v svojih najbolj bizarnih oblikah res že uplahnilo; minilo je torej kot moda, ohranilo pa se je v svojih najbolj pozitivnih družbenih in glasbenih razsežnostih. Pri tem so bili neizogibni nekateri kompromisi, predvsem v kritičnosti do „glasbene industrije“ in velikih gramofonskih družb. Vsekakor je preuranjeno govoriti o smrti punk-rocka, kljub temu, da so njegovi glavni pobudniki — Sex Pistols — razpadli, in kljub nedoslednostim, ki jih je povzročil pritisk vladajočega družbenega reda.

In kako naj gledamo na punk-rock pri nas? Predsodki in površne sodbe, nastale zaradi nekritičnosti do uvoženega senzacionalističnega pisanja, so, tak o menim, prav toliko škodljive, kot bi bilo nekritično „fanovstvo“ — oboževanje (ki ga za sedaj ni). Vendar je temeljno sporočilo punka lahko koristno tudi pri nas, seveda prilagojeno razmeram: uprimo se dobičkar-skemu in senzacionalističnemu ravnanju naših založb in tiska, kadar gre za rock in „zabavno glasbo“ sploh! Bodimo kritični in ne nasedajmo plehkostim in malomeščanskim vrednotam, ki jih razširja ta komercialna uvožena in domača „zabavna glasba“ pa tudi komercialni rock!

IGOR VIDMAR

SKUPINA ENE RESNICE

Čas: 12. september ob 20. uri. Kraj: dvorana Tivoli.

John McLaughlin je pred tremi leti ustvarjal še z Mahavishnu Orchestra kot eden utemeljiteljev jazz-rocka, potem je sestavil skupino Shakti z indijskimi glasbeniki. Izvajali so akustično glasbo, združitev indijske in evropske glasbe. Slednja skupina One Truth Band (Skupina ene resnice) po zvoku sledi časom Mahavishnu Orchestra in Shakti: od prve so bile prepoznane zasnove skladb in zavese zvočnih gmot; oči druge je privzeta značilna mirnost in zbranost. JazzRock se bolj preveša k jazzu kot k rocku, tudi pod vplivom indijske glasbe. One Truth Band so John McLaughlin, električna kitara, L. Shankar, violina; član skupine

Shakti, Stu Goldberg, glasbila s tipkami; sodeloval v Mahavishnu Orchestra, Tom Stevens, bas, in Woodrow Theus, bobni.

V skladbah so imeli glasbeniki veliko prostora za samostojne improvizacije in medsebojne pogovore, v katerih sta bila najbolj učinkovita John McLaughlin in Shankar. Ritmično zelo zanimivo je bil tudi duet med bobnarjem in Shankarjem, ki je na koncertnem toalkalu ustvarjal ritmično improvizacijo, značilna za indijsko glasbenike. John McLaughlin se je spet dokazoval z dolgimi kitaraskimi soli, ki so bili največkrat kar lestvice. Hkrati pa se prilagodil ostalim glasbenikom tako da ni izstopal. Bobnar, basist in klavirist so pokazali, da jim je izrazno bližji jazz.

V nasprotju z glasbo so bili poslušalci, okoli štiri tisoč se je zbralo, nemirni. S ploskanjem in kričanjem so motili igranje in poslušanje, zlasti v mirnejših tišjih delih skladb.

MILOŠ BAŠIĆ

FOTO: MATJAŽ ŠKULIČ

TAKO RTV LJUBLJANA

Beograjska skupina Tako (Dušan Čučuz — bas, vokal, Đorđe Iljin — glasbila s tipkami, flavta, orglice, Miroslav Dukić — kitara, vokal, Slobodan Felekatović — bobni) je ena naših redkih rock skupin, ki išče naprej, čeprav se še niso povsem otresli že tolikokrat preigranih rock fraz. V njihovih zvokih zaznamo sledi klasike, rock-jazza in seveda rocka. Skladbe so zelo raznolike, od rock balade, ritmičnega rocka, do povsem rock-jazzovskih; nobena ni nasilno glasna ali groba. Povsod je prisotna mirnost, skorajda liričnost skladb, ki so z izjemo dveh vse instrumentalne. Največkrat je čutiti vpliv baročne glasbe, zlasti v skladbi „Druga strana mene“, ki jo sestavlja šest delov. Tu je še najbolj opazna nedodelanost idej, zlasti kako združiti klasično glasbo z rockom. Sicer pa je to obetavna plošča.

IPE I LAZA / STIŽEMO RTV LJUBLJANA

Bivša člana skupine Bijelo dugme, Ipe Ivandič in Lazar Ristovski, sta s še nekaj manj znanimi glasbeniki (izjema je Vlatko Stefanovski iz skupine Leb i sol), posnela v Londonu glasbo, ki hoče biti intelektualna. Nekakšen zahteven rock z razumskimi besedili, ki je hkrati tudi pop s hitro pomljivimi melodijami. Prav ta dvoumnost, nejasnost kaj igrati; rock simfonije ali pop uspešnice, je glavni problem. Potrebovala bi trdo roko, kot je bil Goran Bregović v Bijelom dugmetu.

GORDI / ČLOVEK RTV LJUBLJANA

Gordí so značilen predstavnik jugoslovanskega rocka, v katerem se ne dogaja nič razbur-

ljivega. Manjka nepredvidljivost v zgradbi skladb oziroma priredb, tako ugašaš že po dveh ali treh skladbah celoten recept, dogajanj na plošči. Glasbeniki so izkušeni, kitarist Zlatko Manojlovič je z uspehom deloval tudi v tujini, prav gotovo so poslušali že veliko kvalitetnega rocka, vendar je ta oblika preživela v šestdesetih letih.

ŽICA / JANEZ GREGORC RTV LJUBLJANA

„Žica“, jazz balet je bila predstavljena na odru ljubljanske Opere pred dvema letoma, letos pa tudi na ljubljanski televiziji. Pred kratkim pa smo do bili tudi ploščo.

Gregorčevo delo sestavlja sedem stavkov, ki so si zvočno enakovredni ter se prelivajo eden v drugega. V ozadju je lebdeč zvok simfoničnega orkestra, v ospredju si od stavka do stavka izmenjujejo jazz improvizacije: Silvo Štingl, klavir, Peter Ugrin, trobenta in Tone Janša, tenor in sopran saksofon. Za ritmično osnovo improvizacijam skrbi neznana ritem sekcija. Brez vizualne predstavitve smo sicer prikrajšani za pomemben medij, vendar se zato lahko bolj poglobimo v same zvoke, kar v živi predstavi ni mogoče.

Čeprav je pri nas že navada, da nobeno zvočno delo ne more biti izvedeno brez orkestra, je prav v „Žici“ Gregorc zanimivo rešil razmerje med njim in solisti. K temu je pripomogel tudi snemalca, ki je za naše snemalne razmere opravil pomembno delo. Ne samo zato, ker je to naša glasba ter celo jazz, predvsem zaradi zvočnega sporočila, ki ga plošča nosi, bi bila nujno potrebna propaganda.

MILOŠ BAŠIN

DIZZY GILLESPIE V ZAGREBU

Dizzy Gillespie v dvorani Vatroslava Lisinskega v Zagrebu.

Jugoslovanskim ljubiteljem jazzu poletne počitnice niso najbolj naklonjene. Obmorski odri jim ponujajo le prijetno zvenečo in nezahtevno zabavno glasbo, za čim resnejšim se morajo odpraviti kar čez mejo. Z napovedanimi koncerti v Zadru, kjer naj bi sodelovala francoska agencija Rivages, ni bilo nič, čeprav smo se veselili nastopov Suna Raja, Arta Blakeya, Raya Charlesa in še koga; morda bo prihodnje leto bolj pestro?

Za vse romantične, v nebo ozirajoče se glasbene duše je bil zato 20. julij pravi zvezdni utrinek. Na prostornem odru v zagrebški glasbeni palači Vatroslav Lisinski je nastopil pred presenetljivo polno dvorano kvartet, ki ga vodi še vedno živahni trobentač Dizzy Gillespie. Jazzovska legenda iz obdobja bebopa (jazzovsko obdobje, stil 40. let) je v skupini predstavil bobnarja Mickeya Rockerja, izkušenega tolkalca, ki je melodično strukturo dopolnjeval s trdno, ritmično pestro osnovo; na bas kitaro je brenkal Ben Brown in pripomogel, da je imela glasba tu in tam rahlo rockerski navdih. Blestel je mladi, na-

darjeni kitarist Rodney Jones, ki si z velikim mojstrom trobente nabira izkušnje. Priznali smo, da tehnično popolno obvlada šeststrunsko brenkalo, ima veliko mero občutka za improvizacijo in podajanje lastnih iskrovosti.

Dizzy vpleta v nastope starejše jazzovske skladbe, tokrat je zagrebškimi, ne preveč poletno razpoloženim poslušalcem zapel, zaplesal in — ne nazadnje — zaigral tisto Night in Tunisia, zazvenela je Olinga z nekaj eksotičnega po vanjanja drobnih tokal. Priredila Gershwinove Summertime je pričarala sproščenost, popestrilo jo je vzdrušje pravega črnega bluesa. Štirje dobri glasbeniki so se izkazali kot odlični jazzisti, improvizacije so zvenele sveže, z obilico iskrivih melodičnih odlomkov, manjkal ni niti dodatek z resnično rockersko zvenečo skladbo, ki bi je bil vesel katerikoli domači band. Lapa predstava za poletni večer, mnogo razmišljanja o kvaliteti glasbe starejših jazzovskih mojstrov, jugoslovanski sceni in še marsičem.

BESEDILO IN FOTO:
URŠKA ČOP

Hudičeve trobente. Gospodova služabnica (ancilla Domini). Kraljica instrumentov. Že ta tri popolnoma različna imena nam dajo slutiti kako pisana je bila usoda instrumenta z nadaljšo preteklostjo. Bil je čas, ko jih je cerkev preganjala, čas, ko so bile kot edini instrument (razen petja) dovoljene pri cerkvenih obredih, in čas, ko so jih ljudje postavili nad vse druge instrumente.

Kaj pa so sploh orgle? Največkrat jih poznamo le iz žabje perspektive, ko na orgeljskem koncertu v cerkvi vidimo le njihovo zunanjo podobo — *prospekt* (prvo vrsto piščali, dostikrat posebno lepo izrezljanih) v veliki omari, ki je navadno tudi prava mojstrovina arhitekture, kiparstva in rezbarstva. Seveda poznamo tudi njihov zvok, če ne s koncerta, pa s plošč ali iz radia. Kot ljudi v prejšnjih dveh tisočletjih tudi nas ta zvok nad vse očara. Občudujemo enkratna dela skladateljev Gabrielija, Bacha, Brahmsa, Francka, Ligetija in drugih.

Verjetno pa se je le malokdo seznanil z notranjo zgradbo orgel, z njihovim delovanjem, z zapletenim in obenem enostavnim mehanizmom. Kaj pa njihova enkratna zgodovina z nešteti vzponi in padci in z nenehnimi spremembami v ustroju, ki pa je v bistvu ostal isti kot pred dva tisoč leti.

V tej številki bomo malo pobrskali po zgodovini orgel, v naslednji pa njihovi notranjosti in nekaj povedali o skladateljih, ki so pisali za orgle in o njihovi glasbi.

KAJ SO ORGLE

Zapišimo nekaj definicij: (Curt Sachs, 1919): „Orgle so aerofon instrument (zvok nastaja s pomočjo zraka) iz enotonskih piščali, uglasenih po dvanajststonski lestvici, katerim dovajajo zrak mehovi, vključujejo pa jih tipke na klaviaturi.“

Definicija ne pove (kar pa se razume), da so trije glavni elementi na nek način povezani v smiselno celoto, kar potem lahko imenujemo orgle. Osrednji del te celote je *vetrovnica*, naprava, ki porazdeljuje zrak iz mehov posameznim piščalim — po ukazih, ki prihajajo od klaviature. Na vetrovnici so postavljene piščali, do nje vodijo *kanali za zrak* od mehov, njeni *ventili* so povezani neposredno s klaviaturo in se odpirajo (spuščajo zrak v piščali) obenem s pritiskanjem na tipke. Tudi vključevanje *registrov* — skupin piščal

iste barve tona — se odvija v vetrovnici.

Naslednja definicija nam pove, kaj orgle zmorejo in česa ne: „Orgle spadajo k družini aerofonih instrumentov, vendar se razlikujejo od flavt, klarinetov, trobent, rogov... v tem, da prihaja zrak iz mehov po kanalih za zrak posredno v piščali in ne neposredno iz ust izvajalca. Tako se posamezen ton ne da niti spreminjati v dinamiki, niti niansirati v izrazu.“

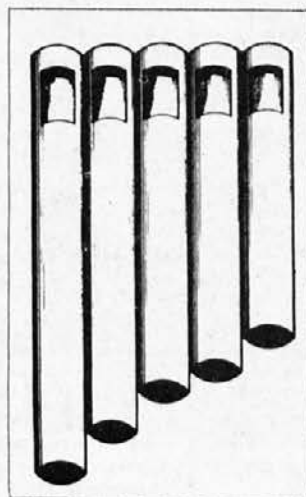
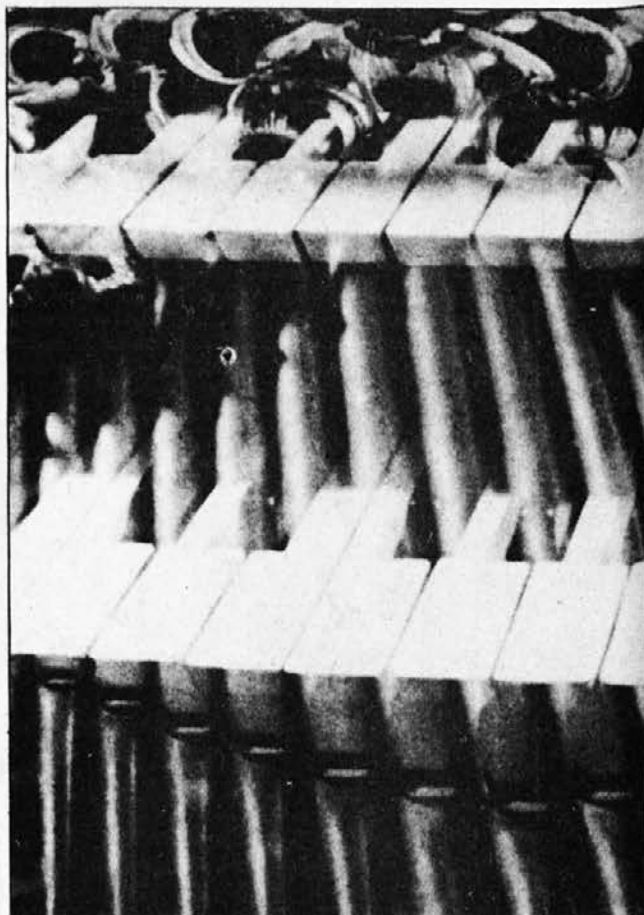
Ta ugotovitev se mogoče zdi banalna, a je potrebna, da ne pride do nesporazumov. Treba pa je povedati, da se pri orglah lahko nekoliko spreminja nastavek tona (začetni del tona — preden začne piščal peti s polno močjo) s počasnejšim ali hitrejšim udarcem na tipko. S tem se neposredno določi hitrost odpiranja ventila in hitrost pritekanja zraka v piščal. Seveda pa je to možno le pri klasičnih orglah z mehansko *trakturo* (povezava med klaviaturo in vetrovnico), medtem ko pa pri orglah z električno trakturo nastavka tona ne moremo spreminjati, saj se ventil odpre naenkrat in to v trenutku, ko do kraja pritisnemo na tipko.

Poglejmo si še, kako opisuje orgle Michael Praetorius v „De Organographia“ leta 1619:

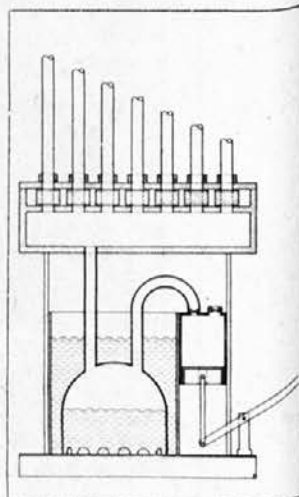
„Ta mnogoglasni prijetni instrument lahko izvede vse, kar se v glasbi more zamisliti in skomponirati in proizveja tako naraven zvok, glasen in lep, kot da bi pel velik pevski zbor, pri katerem lahko slišimo prav vse — od glasov majhnih fantkov do glasov odraslih mož. Na kratko: orgle lahko same nadomeščajo vse druge glasbene instrumente, velike in majhne, kakorkoli se že imenujejo. Če hočeš slišati dulcian, bourdon, zink, racket, pomer (instrumenti Praetoriusovega časa), blokflavto, violino, pozavno, prečne flavte... lahko dobiš vse te in še mnogo drugih čudovito prijetnih glasov s pomočjo tega umetelnega instrumenta. Torej če imaš ta instrument, se ti zdi, kot da poslušas vse druge instrumente skupaj. „Resnica je, da orgle zavzemajo in bodo zavemale vodilno mesto med vsemi današnjimi in bodočimi instrumenti, prav zaradi tega, ker lahko združijo vse sladkosti in prijetnosti drugih instrumentov.“

NEKAJ ZGODOVINE

Beseda orgle prihaja iz grškega izraza *organon*, kar pomeni orodje ali instrument na splošno; torej v zvezi z glasbo glasbeno orodje ali glasbeni instrument.

1 Panova piščali ali sirinks

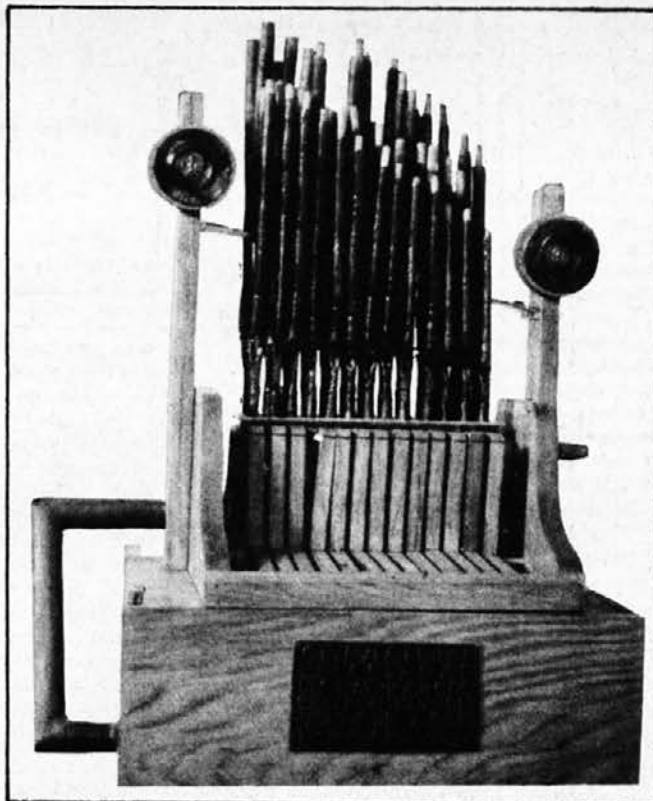
2 Prerez antičnih orgel izumitelja Ktesibiosa

3 Oljna svetilka v obliki orgel

4 Moža levo in desno poganjata zračno črpalko, za orglami sedita organist

5 Leta 1931 odkrite in restavrirane orgle iz leta 228.

6 Dvojne orgle iz 9. stoletja, piščali so bolj revno narisane.

7 Orgle iz leta 1754

Ime je tako popolnoma nevtrarno in v starih grških ali latinskih spisih nas dostikrat ta izraz zavede v misel, da je govora o orglah. Prave orgle so se v latinščini imenovale najprej *organa hydraulica* ali samo *hydra* in šele mnogo kasneje samo *organa*.

Mislili bi si lahko, da so orgle nastajale postopoma in da zaradi dvatisočletne zgodovine ne bomo nič vedeli o njihovih začetkih. Toda vsem pričakovanjem navkljub navajajo stari kronisti enega samega človeka kot njihovega iznajditelja. To je bil *Ktesibios*, frizerjev sin, ki je živel v Aleksandriji (v današnjem Egiptu) v tretjem stoletju pred našim štetjem. Bil je tehnik in je izumil ter izdelal cel kup mehaniških naprav in igrač — premikajoče se ptičje figure, vodomete in pripomočke za ognjemet. Tako je leta 246 pred Kristusom izumil tudi orgle kot tehnično igračko. Za vzor sta mu bila *aulos* in panova piščal (*syrix*) (gl. sliko 1). V mislih pa je verjetno imel količinsko nezadostnost človeške sape pri igranju pihalnih instrumentov. *Aulos* je bil takrat zelo razširjen instrument, v principu podoben današnji oboi. Panovo piščal pa še danes izdelujejo pastirji, tako da več enotonskih piščali različne višine povežejo v vrsto.

Medtem ko pri *aulosu* spreminjamo višino tona z odpiranjem in zapiranjem luknjic (kot pri blokflavti), pa je *Ktesibios* uporabil celo vrsto *aulosov* različne dolžine, tako da je vsak imel točno določeno višino tona. Posamezen *aulos* (jezična piščal) se je potem oglašil, če je igralec s posebnim vzvodom odprl pot zraku, ki je prihajal iz narobe poveznjene posode.

Da je bil zrak pod pritiskom, je skrbela voda, oziroma pravilneje rečeno, razlika v višini vode zunaj in znotraj posode. To razlika v višini pa je stalno vzdrževala zračna črpalka, kar lahko prav lepo vidimo na sliki. Svojo iznajdbo je *Ktesibios* imenoval *hydraulos*, torej „vodni *aulos*“ (slika 2).

Kot mehanska igračka je nova naprava zbudila več zanimanja pri tehnikih kot glasbenikih, kar se je orglam kasneje še večkrat dogajalo (elektrifikacija orgel v 20. stoletju).

Tako piše Vitruv, arhitekt iz prvega stoletja pred našim štetjem, o precej razširjenem instrumentu z dvema zračnima črpalkama in z več vrstami piščali (registrov), med katerimi so bile že tudi ustnične piščali. Registri so se že dali vključevati posamično ali skupno, kar je prvotni inačiči *Ktesibiosa* dodal šele stoletje pozneje neznani tehnik v Grčiji.

Heron, tehnik iz prvega stoletja našega štetja, pa v svojih kronikah opisuje prvotni model z eno zračno črpalko in eno vrsto piščali. Orgelska igra se je kmalu tako razširila, da so v Grčiji že v prvem stoletju pred našim štetjem prirejali tekmovanja v igranju na orgle. Zmagovalce so zelo častili in jim pokla-

njali darove ter vrsto ugodnosti.

Pri Rimljanih prvi piše o orglah Cicero, rimski filozof in državnik iz prvega stoletja našega štetja. Spoznal jih je na potovanju v Grčijo in Malo Azijo, medtem ko jih v Rimu takrat še niso poznali. Ker sta bili muziciranje in sploh glasba v tistem času stvar sužnjev in tujcev (Grkov), se ne ve, kdaj so se orgle pojavile v Rimu. Seneka, filozof iz prvega stoletja, jih je že poznal, njegov učenec Nero, ki je kasneje postal cesar, pa je rad igral nanje in celo hotel tekmovati.

V drugem stoletju pa so orgle postale priljubljen luksuzni objekt višjih slojev. Po njihovi obliki so izdelovali celo keramične oljne svetilke in jih upodabljali na kontorniatih, priložnostnih kovancih za slava v areni (slike 4).

Takrat so se začele pojavljati tudi orgle z mehovi, a le kot manjši modeli, večje so še vedno obdržale „vodni pogon“. Orgelsko glasbo so imeli radi tudi nasledniki Nerona, z zatonom zahodnorimskega imperija so utonile v pozabo tudi orgle.

Medtem se je kulturno in religiozno težišče premaknilo iz Rima na stari Bizanc, kasnejši Konstantinopol. Tudi večina tamkajšnjih cesarjev je želela z glasbo — kronisti v opisu dvornih ceremonij dostikrat omenjajo orgle poleg drugih instrumentov.

Cerkve se je sicer zanimala za orgle kot tudi za druge instrumente, toda instrumentalna glasba je bila pri obredih prepovedana.

Orgle so se na zahodu zopet pojavile v osmem stoletju, ko jih je bizantinski cesar Konstantin poslal v dar Pipinu malemu, kralju Frankov, kjer so služile za dvorne prireditve.

V desetem stoletju pa se začnejo orgle skrivoma pojavljati tudi pri božji službi, najprej samo v samostanih in daleč stran od Rima — cerkvene avtoritete. Prvi izdelovalci so bili menihi, saj so le ti bili intelektualno dovolj izobraženi, da so lahko razumeli komplicirani stroj orgel (slika 7). Tako so v tem času v neki angleški cerkvi že stale prve velike orgle. Imele so deset vrst piščali — registrov, vsak register pa po 40 piščal. Igrati sta morala dva organista, 26 mehov je poganjalo 70 močnih mož. Te orgle pa niso več imele možnosti izbire posameznih registrov. Z letom 1300 so bile orgle postavljene že skoraj v vseh velikih mestnih in manjših samostanskih cerkvah. Uporabljali so jih pri cerkvenih obredih, čeprav so uradno bile včasih prepovedane, včasih pa spet izrecno dovoljene.

Od 13. do 15. stoletja so orgle doživele vrsto novosti in izboljšav, tako da so na koncu bile v bistvu že enake orglam, ki jih danes imenujemo za „klasične“. Kaj je to bilo in kakšne so potem bile te orgle, si bomo ogledali drugič.

BORIS HORVAT

Dragi mladi uganarkarji, že smo v novem šolskem letu in Revija GM je tu. Z njo seveda tudi glasbene uganke. Posebnih sprememb v tem letniku ne bo, razen nagradne naslovnice, kar pa ste najbrž že opazili. Upamo, da se boste ugank lotevali vsaj tako vneto kot lani in nam pošiljali veliko pravih rešitev. Med reševalci prve letošnje nagradne križanke bomo izbrali pet imen, ki smo jim namenili veliko ploščo slovenskega komornega ansambla Slavko Osterc. Rešitve nam pošljite najpozneje do 20. oktobra na naslov: Uredništvo Revije GM, Krakov trg 2/11, Ljubljana.

In še nagrajenci 7. številke lanskega letnika: Milan Irgolič iz Murske Sobote, Andrej Verčič iz Ljubljane, Renata Mikec iz Novega mesta, Barbara Silvester iz Ljubljane ter Žnidaršič Jožko iz Ljubljane za pravilno rešitev križanke, Aleš Gašperšič iz Radovljice, Silva Iličin in Dušan Rems iz Novega mesta pa za pravilno rešitev naslovnice, ki je prikazovala glasbilo sirinks (panovo piščal, trstenke).

REŠITVE UGANK IZ LANSKE SEDME ŠTEVILKE

KRIŽANKA: Vodoravno – kapar, proza, enota, silur, Janez Bitenc, me, pat, AO, Pavle Kalan, Er, krakanje, ril, ano, kos, ujec, azbest, tast, Laert.

PREČRTOVALNICA: Izločene črke dajo ime: ANDREJ ŠIFRER (predzadnja in zadnja beseda sta bili pomotoma zamenjanili).

TEŽJI VSILJIVCI: Izločene besede – slavec (ni ujeda), Yeats (ni ameriški književnik), novinar (ni obrtnik), trobenta (ni pihalo), Honegger (ni član ruske peterke), edinka (ni sorodnica), Savinja (ni srbska reka), idealizem (ni oblika družbenega sistema), zelje (ni stročnica), Eritreja (ni samostojna afriška država), Rusalka (ni Smetanova opera), Začetnice izločenih besed: SYNTHESIZER.

REBUSI: Zaradi neustreznih risb je bil rešljiv samo srednji: pes eM = PESEM.

OPERNI JUNAKI

Najprej uganite glavne junakinje naslednjih oper:

1. Samson in ...
2. Tristan in ...
3. Otello
4. Hoffmanove pripovedke (lutka)

In zdaj še moške junake naslednjih oper:

1. Don Pasquale (tenorist)
2. Lovci biserov
3. Lucia Lammermoorska
4. Prodana nevesta

Izpišite si imena junakinj in junakov drugo pod drugim po vrstnem redu in preberite začetne črke imen. Dobili boste glavno junakinjo in glavnega junaka najbolj znane Purcelllove opere.

POSETNIČICA

Erna rada posluša mlado slovensko popevkarico, katere ime in priimek se skrivata v posetnici.

ERNA BARAN

KRK

PALIDROMI

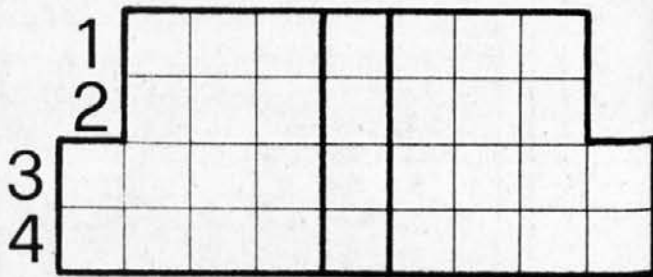
V lik vpisujemo palindromne besede (ki se bero naprej in nazaj) tako, da se beseda konča v deb eleje obrobljenem delu lika in se v njem začenja njena palindromna oblika. Izbrane so samo take palindromne besede, ki imajo brane nazaj drug pomen.

Primer MURA – AMUR.

Črk e v debeleje obrobljenem

delu lika dajo, brane navpično, ime trenutno najpopularnejše zabavnoglasbene skupine na svetu.

Prvi opis pod isto številko velja za običajno besedo, drugi za palindromno: 1. glavno mesto Italije (originalna pisava) – rimski bog ljubezni, 2. zadnje počivališče – švedski tenisač, že nekaj let najboljši igralec na svetu, 3. gora v Makedoniji, drugi najvišji vrh v Ju goslaviji – umetnostno obdobje iz prve polovice 18. stoletja, 4. grška pokrajina, v kateri leže tudi Atene – japonsko pristanišče na otoku Honšu z 220.000 prebivalci.

NAGRADNA SKANDINAVSKA KRIŽANKA „INTERVALI” 1

	ŠRITE REVILJO GM!	UBOŽICA	PISATELJICA PEROCIJEVA	501 Z RIMSKIMI STE VILKAMI	SREDOZEMSKA OKRASNA RASTLINA	ORIENTALSKA NAPRAVA		GM	AMERIŠKO MOŠKO IME (BENJAMIN)	KOZINOVA SIMFONIČNA PESISIT EV	RANOCELNIK PADAR	KLADA ZA SEKANJE	
	ČUVAR REDA	RUDNIŠKO PREVOZNO SREDSTVO							GOSTILNICA				
	POKAŽITE REVILJO PRIJATELJU	NAJDALJŠA REKA V JUG	USTNIČEN GLAS	MOŠKO IME (ADOLF)	OBLIKA BUDIZMA			GM	POJAV NA VODI	KARLOVAC			
	POLOŽAJ STAV			ZNAMENJE									AKO
ČE	MESTNI PREDEL	ZIMSKO PREVOZNO SREDSTVO					POGANJEK, CIMA	PRITISK	BARVA IGRALNIH KART				
NEMŠKI KEMIK (PLINSKI GORILNIK)	SPIS, DEJANJE	MEDMET ZADREGE					POGANJEK, CIMA	PRITISK	BARVA IGRALNIH KART	AKADEMIJA ZA GLASBO	OČE	AMERIŠKA GLASBENA HEA (PLOŠČE ITD.)	MONGOLSKI POGLAVAR
ANGLŠKA DOLŽINSKA MERA: PALEC													
MESTO OB VHODU V RDEČE MORJE							POGANJEK, CIMA	PRITISK	BARVA IGRALNIH KART	AKADEMIJA ZA GLASBO	OČE	AMERIŠKA GLASBENA HEA (PLOŠČE ITD.)	MONGOLSKI POGLAVAR
LOŠČILA													
							SVETOPISEMKA OČELA V PALESTINI						

KVIZ

Vprašanja v kvizu imajo na izbiro dva, tri ali več odgovorov, med katerimi je pravilen samo eden.

- Kaj je Wozzeck?
 - balet Igorja Stravinskega
 - opera Albana Berga
 - oratorij Arthura Honeggerja
- Kje leži tričrtani C v notnem črtovju z violinskim ključem?
 - med četrto in peto črto črtovja (gledano od spodaj navzgor)
 - oklepa peto črto črtovja
 - oklepa drugo zgornjo pomožno črto
- Oznaka za glasbeno izvajanje „Largo“ pomeni:
 - z dolgim držanim tonom
 - s hitrim vibratom
 - široko, zelo počasi
- Kako se izvaja „pizzicato“ na godalih?
 - trzajoč strune z desno roko
 - udarjajoč po trupu godala z levo roko
 - zaporedno udarjajoč z lokom po strunah
- Kakšen je triangel?
 - lesena votla trikotna piramida
 - kovinski trikotnik
 - jeklena trikotna plošča
- Sonata „Vražji trilček“ za violino in klavir je napisal:
 - Arcangelo Corelli
 - Fritz Kreisler
 - Niccolo Paganini
 - Giuseppe Tartini
- Med častnimi člani lju. ljske Filharmonične družbe je bil tudi slovit violinist Niccolo Paganini.
 - da
 - ne
- Folklorni inštitut, prednika Glasbeno narodopisnega inštituta in sedanje Sekcije za glasbeno in plesno narodopisje pri SAZU, je leta 1934 ustanovil
 - France Marolt
 - Karel Štrekelj
 - Valens Vodušek
- Katero od naštetih pesmi je uglasil Davorin Jenko?
 - Bilečanka
 - Jutri gremo v napad
 - Na oknu glej obrazek bled
 - Naprej, zastava slave
- Leta 1869 so odprli Sueški prekop, zvezo med Sredozemskim in Rdečim morjem. Za to priložnost so povabili italijanskega skladatelja Verdija, naj napiše slavnostno opero. Res jo je napisal, izvedena pa je bila leta 1871 v Kairu. Katera opera je to?
 - Don Carlos
 - Otello
 - Aida
 - Falstaff

ZANIMIVOSTI IN NOVICE

V restavrirani palači Harrach na Dunaju je bila letos poleti velika razstava ob 150. obletnici smrti Franca Schuberta, ki jo je organizirala dunajska Mestna in deželna knjižnica. V njej so namreč zbrani najštevilnejši Schubertovi rokopisi in prve izdaje del.

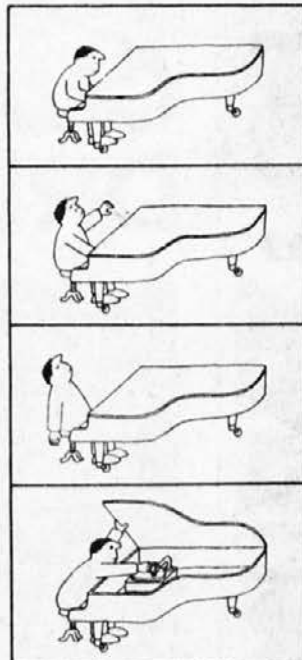
Na željo francoskega predsednika Giscarda d'Estainga naj bi postavili namesto nekdanjih pariških tržnic veliko glasbeno dvorano. V pismu ministru za kulturo piše predsednik Giscard, da naj bi imela nova dvorana visoko raven in tako odgovarjala izrednim kvaliteta francoskih orkestrorov.

Letošnje tristoto obletnico Vivaldijevega rojstva so po vsem glasbenem svetu slovesno proslavili. Tako je Verona organizirala poseben Vivaldijev festival v času od 15. – 20. junija letos. Posebno pozornost je vzbudila izvedba opere „Besni Roland“.

V češkem mestu Brnu je vsako leto oktobra velik mednarodni festival. Letos je posvečen v celoti skladatelju Leošu Janačku, katerega 50. obletnico, smrti praznuje v letošnjem letu glasbeni svet. Na festivalu bodo izvedena vsa Janačkova dela. Poleg številnih pomembnih umetnikov z vsega sveta sodeluje tudi naš Trio Lorenz. Ob festivalu pa bo še mednarodni muzikološki simpozij ob sodelovanju Unesca s temo „Glasba slovanskih narodov in njen vpliv na evropsko kulturo“.

Med številnimi novimi izdajami gramofonskih plošč je letos posebno bogato zastopan Franz Schubert. Poleg drugih podjetij je Philips izdal kompletne simfonije v izvedbi dresdenske državne kapele, ki jo vodi Wolfgang Sawallisch.

Ž-DUR

GM PISMA

DVA NAGRADNA NATEČAJA

Dragi mladi bralci, letos smo v želji, da bi spodbudili vašo dopisniško dejavnost, spet zasnovali nagradni natečaj za dopise. Pravzaprav dva. V prvem vas vabimo, da nam v svojih pismih sporočate vse, kar se zanimivega dogaja v glasbenem svetu, ki vas obdaja v domačem okolju, v šoli, v krajevni skupnosti. Zanimiva bodo tudi vaša razmišljanja ob doživljanju glasbene umetnosti, pa naj prihaja do vas na koncertih ali s plošč in z radijskih valov. Veseli bomo vsake pošte in se potrudili, da bomo vse, kar bo zanimivega tudi za širši krog bralcev, objavili. Kot že lansk leto, smo tudi letos za vse objavljene prispevke pripravili knjižne nagrade – tematske številke revije GM, izdane v preteklih letih.

Posebno dragoceno nagrado pa smo namenili za drugi nagradni natečaj, ki ima naslov

ZGODBA Z NASLOVNE STRANI

Kot je razvidno že iz naslova, želimo, da bi se vaša domišljija razbohotila ob zanimivih fotografijah, ki jih bomo skozi ves letnik objavljali na naslovni strani. To bodo slike glasbil, o katerih bomo podrobneje pisali tudi še na notranjih straneh revije. Ob njih se boste lahko razpisali tako kot Lijana Jurečič iz Sevnice, ki nam je že lani poslala sestavek KITARA PRIPOVEDUJE, ki ga v nadaljevanju objavljamo za zgled, možnosti pa je seveda še nešteto in upamo, da jih boste izkoristili. Za najboljši sestavek z naslovom ZGODBA Z NASLOVNE STRANI bomo v vsaki številki podeli knjigo Leonarda Bernsteina: SREČNE URE OB GLASBI. Vabimo vas k sodelovanju!

KITARA PRIPOVEDUJE

Ker hodim v glasbeno šolo, imam doma kitaro in na kitari šest strun, brez katerih kitaro sploh ne bi bilo. In enkrat je ena od teh strun spregovorila. Pa prisluhnimo njeni zgodbi.

„Ko so me v tovarni izdelali, so me poslali v zakotno trgovino. Dolgo se nihče ni zmenil zame in jezila sem se, zakaj so

ravno mene poslali v ta majhni kraj. Nekega den pa sta stopili v trgovino mati in deklica. Deklica me je neprestano gledala, da mi je bilo že malo nerodno. In nazadnje sta me kupili. Ko sta me prinesli v stanovanje, me je deklica postavila v sobo in odšla. Drugi dan pa je moja malenkost oblekla v prevleko in me odnesla. „Le kam me nese?“ sem premišljevala vso pot. Vstopili sva v staro hišo. V sobi je sedel starejši mož. Deklica me je dala temu možu v roke in ta je začel vrteti vijake sem in tja ali kakor se pravi – uglasil me je. Potem je povedal dekletcu imena mojih strun, ki pa jih je ona že poznala. Zato ji je dal lažjo vajo. In ko so njeni okorni prsti iskali prave prijeme na mojem vratu, je bilo še kar prijetno. Ko pa je potegnila po strunah, da bi izzbila še zvok, sem imela občutek, da se mi bodo vse žice pretrgale. Vendar so po srečnem naključju le ostale cele. V začetku je doma še rada vadila, nato pa vse redkeje. Nenadoma se je vse spremenilo. Še tisto veselje, ki je bilo v moji mladi lastnici, je splahnelo. Zakaj? To sem izvedela šele čez nekaj časa. Učitelj, tisti stari mož, ki jo je naučil osnovnega ravnanja s kitaro, je moral v pokoj in je svoje mesto prepustil mlajšemu kolegu. Nekaj časa je bilo potrebno, da sta se z učenko ujela. Sedaj pa je spet vse v redu. V tem času sem se že toliko navadila na svojo lastnico, da bi mi bilo prav žal, če bi ne bila njena. Kadar se mi bolj posveti in več vadi, že vem, da bo imela nastop ali izpit.“

LIJANA JUREČIČ
Osnovna šola Sevnica

KOLIKOR HIŠ TOLIKO ČLANOV DRUŠTVA

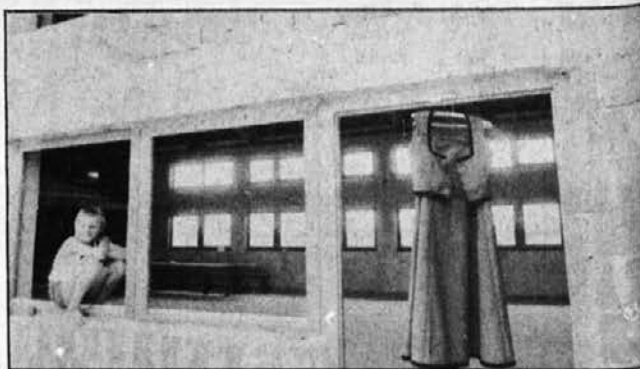

Nastop obreške skupine na pomladanskem srečanju. Na sebi imajo prazn je noše.

V Obrež smo se napotili prve dni septembra, seveda s čisto določenim namenom: da bi od vaščanov izvedeli, kako je pri njih s kulturo, če naj uporabimo to besedo, ki ima lahko tolikere pomene in o tem, kar ljudje čutijo, pravzaprav ne pove dosti.

Najprej moramo povedati, zakaj smo se odpravili prav v Obrež. Rekli smo si namreč, v uredništvu GM, da bi bilo zanimivo izvedeti in tudi našim bralcem povedati, kje se pri nas na vasi ljudje ukvarjajo z glasbo. Obrež šteje kakšnih 136 hiš; približno osem kilometrov je oddaljen od Ormoža. Vaščani so z lastnimi rokami postavili kulturni dom, ki ga družba le minimalno sofinancira: se pravi, da so za to, tako imenovano kulturo, pripravljene marsikaj žrtvovati in da predvsem želijo imeti prostor, kjer bo lahko delovalo kulturno-prosvetno društvo. V še ne čisto dograjenem domu je bila prireditev že lepa vrsta; junija so se v njem že devetih na tem področju srečali pevci iz severno-vzhodne Slovenije in četrtič folklorne skupine. No, in to je bil razlog, da smo se za prvi letošnji obisk napotili v prijazno in gostoljubno pokrajino okoli Ormoža.

Je že tako, da najbolje uspevajo kulturne dejavnosti tam, kjer se nekaj ljudi zagrizenost trudi kar največ storiti na področju, ki jih zanima; ljudi, ki za takšno dejavnost ne prejemajo nikakršnega plačila, pa bi se za nič na svetu ne odrekli folklorni ali dramski skupini ali zboru... Vemo, da je Ormož med nerazvitimi kraji na prvi stopnji; predsednica Zveze kulturnih organizacij tovarišica Pišek Mimica nam je povedala, da za amatersko dejavnost prejemajo letno le štirinajst starih milijonov. Brez velikanske mere dobre volje bi ne bilo mogoče pripraviti toliko prireditev: razen srečanja v Obrežu še festival pionirske glasbe, na katerem letno sodeluje okoli šeststo mladih glasbenikov — pevcev in instrumentalnih skupin, pa še proslava in prireditev za delovne kolektive in za krajane. Povrh pa še nekaj, kar je mogoče uresničiti le še ponekod v Sloveniji: že tri leta na Ormoškem spodbujajo ohranjanje starih ljudskih pesmi. V Humu, Veliki Nedelji, Miklavžu, Podgorcih in Tomažu so skupine, ki so znale poiskati izvirne pesmi; ponekod drugod, tako tudi v Obrežu, pojo ponarodele. Glasbeni odbor pri ZKO spodbuja vsekakor pristnost in gojenje izvirnega. Domenjeno je, da vaščani iščejo pesmi, ki se vsako leto

Kolaričev Anton prav kot sestri in mlajši brat sodeluje v pionirski folklorni skupini. Ko bo kulturni dom dograjen, bo prostora za vaje več.

Duša kulturnega življenja v vasi — Tilika Kolarič s hčerko. Vsaka plesalka v skupini ima tri oblačila, h katerim sodita tudi ruta in predpasnik.

navezujejo na drug običaj — na koline, luščenje buč... In nato je okoli 27. aprila prireditev, srečanje skupin, ki v izrednem vzdušju, navdušenim občinstvom, v izvirnem okolju zdaj te, zdaj one vasi predstavijo zbrano gradivo in prisotne, predvsem mlajše, uče starih pesmi. Kajti mladi teh običajev in takšnega, „starinskega“ načina petja, ne poznajo več. Pa ne, da jih ne bi zanimalo — celo prosijo, naj bi te skupine nastopile še na drugih prireditvah.

Pa se vrnimo v Obrež, kjer kulturno-prosvetno društvo šteje 130 članov. Čeprav tu vsako leto gostijo po 450 pevcev — na že omenjenem srečanju — zbora nimajo (naj povemo, da je povsod tod velik problem pomanjkanje pevovodij in sploh glasbenih pedagogov). Zato pa imajo dve izvirni folklorni skupini — starejšo s štirinajstimi in mlajšo, pionirsko, s petnajstimi pari. Živahna, zagnana, delovna, požrtvovalna Tilika Kolarič je predsednica društva, vodi folklorni skupini, ki ju je tudi ustanovila. Kot otrok je s starši odhajala na gostije, kjer je bil njen oče pogosto starešina: tam je plesala domače pleske, kakršni so pač bili v navadi ob posameznem prazniku. Ko so nato ustanovili kulturno-prosvetno društvo, je predlagala razpis za plesno skupino, in spomladi 1975 se je nanj prijavilo osem parov. Sama je obredla okoliške vasi in pri starih godcih pozvedela, kakšne melodije so igrali pri posameznih plesih. Teh viž so se potem naučili godbeniki, doma iz Obreža, ki sicer sodelujejo v pihalnem orkestru v sosednjem Središču. Za noše pa je bilo tako: na tem področju nikoli niso poznali posebnih ljudskih oblačil — kot na Gorenjskem ali v Beli Krajini. Zato je tovarišica Kolaričeva stopila v stik z ljubljansko glasbeno-narodopisno sekcijo SAZU; skupno so se odločili, naj bi plesalci nosili podobna oblačila, kakršna so bila v rabi konec prejšnjega in na začetku tega stoletja.

Obreška skupina ni kar tako: letos je sodelovala na avstrijskem folklorinem festivalu Evropa pleše, lani na velikem folklorni prireditvi v Zagrebu. Predvsem jih odlikuje veselje do plesa; več jim je do tega, da so sproščeni, zato tudi ne izbirajo med boljšimi ali manj dobrimi plesalci. Pomembno je, da je ljudem ples pri srcu. Kaj naj jim zaželimo? Da bi še dolgo tako s srcem ohranjali vse, kar bi brez njih in brez njih pod obnim skupin šlo zagotovo prav naglo v pozabo.

METKA ZUPANČIČ
FOTO: LADO JAKŠA